

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2005

Lenka Jachurová

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

**Náboženský extremismus a náboženské sekty,
charakteristika a nebezpečnost pro mladou generaci**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Antonín Olejníček**

**Vypracovala:
Lenka Jachurová**

Brno 2005

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Náboženský extremismus a náboženské sekty, charakteristika a nebezpečnost pro mladou generaci“ zpracovala samostatně a použila jen informační zdroje uvedené v seznamu, který je součástí práce.

Brno, 27. února 2005

Lenka Jachurová

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Antonínu Olejníčkovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat rodině, přátelům a kolegyním za morální podporu, které si nesmírně vážím.

Brno, 27. února 2005

Lenka Jachurová

Obsah

Úvod	4
1 Základní pojmy, legislativa a světová náboženství	5
1.1 Základní pojmy	5
1.2 Legislativa	6
1.3 Světová náboženství	9
1.4 Závěr	13
2 Náboženský extremismus	14
2.1 Islámský extremismus	14
2.2 Křesťanský extremismus	16
2.2.1 Náboženský konflikt v Severním Irsku	16
2.2.2 Extremismus v sexuálních otázkách	17
2.3 Extremistická skupina Óm Šinrikjó, hlásící se k buddhismu	21
2.4 Hinduistický extremismus	23
2.5 Závěr	24
3 Mechanismus sekt	25
3.1 Základní dělení a znaky sekt	25
3.2 Nejrozšířenější sekty v České republice	30
3.3 Kariéra sektáře	42
3.4 Následky členství v sektě na osobnost jedince a jeho vývoj	46
3.5 Závěr	50
4 Nebezpečí pro mladou generaci	51
4.1 Společenské podmínky, ve kterých dnešní mládež vyrůstá	51
4.2 Proč mládež vstupuje do náboženských hnutí	55
4.3 Prevence náboženského extremismu a náboženských sekt	57
4.3.1 Změna životního prostředí	57
4.3.2 Výchova a vzdělávání jako prevence náboženského extremismu	59
4.4 Závěr	63
Závěr	64
Resumé	65
Anotace	66
Informační zdroje	67
Odkazový a poznámkový aparát	70

Úvod

Od listopadu 1989 se v českém státě klade velký důraz na lidská práva a svobody. Porevoluční změny přinesly svobodu slova, shromažďování i vyznání. Zároveň došlo k otevření hranic se západním světem, což umožnilo volný pohyb osob i informací tam i zpět. Tuto nově nabytou svobodu však některé skupiny obyvatel pochopily jako neomezenou. Pravidlo, že tam, kde začíná svoboda druhých, musí zákonitě končit svoboda jejich, nepřijímají. Skutečnost, že právo platí pro všechny, nechťjí uznat. Demokracii považují jen za prostředek k dosažení svých cílů a prosazení svých názorů. Tato proměna české společnosti dala podnět k růstu fenoménu nazývaného extremismus.

Extremismus bývá nejčastěji prezentován jako politický problém. Pravicový extremismus, charakterizovaný rasovou a národnostní nesnášenlivostí, se projevuje především v souvislosti s útoky na romskou menšinu a občany tmavé pleti. Levicoví radikálové naopak zastávají extrémní postoje vůči nadnárodním společnostem a organizacím. Zvláštním druhem extremismu je extremismus náboženský. Jedná se jak o fundamentalistické směry v rámci takzvaných světových náboženství, tak o nenápadné (a přesto nebezpečné) náboženské sekty.

Zatímco zbitý černochoch či hozená dlaždička jsou značně medializovány a teroristické útoky také upoutaly pozornost sdělovacích prostředků, o sektách se příliš nemluví. Díky neinformovanosti občanů má jejich systematické získávání nových členů úspěch. Proto jsem se rozhodla svou bakalářskou práci věnovat této problematice. Nelze znát všechna náboženská hnutí, ale každý by měl mít povědomost o jejich obecných charakteristikách a mechanismech působení. Ve své práci shrnuji fakta z dostupných informačních zdrojů na toto téma a zaměřuji se na výchovu a vzdělávání jako prevenci náboženského extremismu. Domnívám se, že jeho rozrůstání je důsledkem společenských podmínek a nevhodného životního stylu dnešních generací. Z toho odvozují, že prevence se musí zaměřit nejen na informování o náboženských hnutích, ale také na změnu života ve společnosti jako celku.

1 Základní pojmy, legislativa a světová náboženství

1.1 Základní pojmy

Náboženství je chápáno jako vztah člověka k transcendentální skutečnosti, která může mít několik podob:

- jeden Bůh (*monotheismus*) – judaismus, křesťanství, islám
- více bohů a bohyň (*polytheismus*) – starověká náboženství: egyptské, mezopotamské, indické, čínské, řecké, římské, chaldejské aj.,
- více bohů a bohyň, ale uctívá se jen jeden z nich (*henotheismus*) – zoroastrismus, staroindické védské texty, staré hebrejské náboženství, některé starověké kulty,
- náboženství bez boha (*netheistická náboženství*) – buddhismus.

Stoupenci náboženství se sdružují do **náboženských společností**. Křesťanskou náboženskou společnost označujeme jako **církev**. Skupina věřících, která se oddělí a překračuje hranice hlavního, oficiálního proudu daného náboženství, tvoří útvar nazývaný **sekta**. Pojem sekta získal během svého užívání pejorativní nádech, a proto bývá obvykle nahrazován označením **nové náboženské hnutí**. Jako sekta jsou dnes chápána uzavřená společenství, která splňují určité znaky (viz. kapitola 3.1.). Sektám, kde dochází k fyzickému, psychickému nebo sociálnímu poškození členů, říkáme **destruktivní kulty**. S nimi souvisí také pojmy náboženský extremismus a fundamentalismus. Jako **extrémní** označujeme ty jevy, které jsou krajní, výstřední, přemrštěné. Co člověk označí za extremismus, je otázkou subjektivního hodnocení, a proto se od užívání tohoto pojmu upouští. Obecně charakteristickým znakem destruktivních kultů je, že svou nauku přijímají nekriticky a často ji i vnucují ostatním, zároveň se u nich projevují negativní postoje k ostatním náboženstvím či sekularizované společnosti (**fundamentalismus**). Některé skupiny věřících prosazují své myšlenky a cíle použitím organizovaného násilí proti nezúčastněným osobám (**terorismus**).

1.2 Legislativa

V České republice se od politických změn roku 1989 prosazuje náboženská svoboda. V roce 1993 Česká republika převzala do svého ústavního pořádku Listinu základních práv a svobod, která svobodu náboženství upravuje ve člancích tři, patnáct a šestnáct:

- ❑ článek 3 odst. 1: „*Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.*“
- ❑ článek 15 odst. 1: „*Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.*“
- ❑ článek 16 odst. 1: „*Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.*“
- ❑ článek 16 odst. 2: „*Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.*“
- ❑ článek 16 odst. 3: „*Zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách.*“
- ❑ článek 16 odst. 4: „*Výkon těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.*“

Svoboda náboženského vyznání je zdůrazněna také v § 2 zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění nálezu ústavního soudu vyhlášeného pod č. 4/2003 Sb. (dále jen „zákon“).

Zákon upravuje:

- postavení církví a náboženských společností,
- vztah státu k církvím a náboženským společnostem,
- podmínky vzniku a působení církví a náboženských společností,
- podmínky registrace, kterou se stávají církev a náboženské společnosti právnickou osobou, a práva z ní vyplývající.

V České republice v současné době existuje dvoustupňový systém registrace. Registraci prvního stupně získá náboženská společnost, která obdrží *podpisy nejméně 300 zletilých občanů České republiky nebo cizinců s trvalým pobytem v České republice, hlásících se k této*

církvi a náboženské společnosti (§ 10 odst. 2). Na registraci druhého stupně musí pak čekat minimálně deset let, po které zveřejňuje každoroční zprávu o své činnosti. Podmínkou jsou také podpisy *jednoho promile obyvatel České republiky podle posledního sčítání lidu* (§ 11 odst. 3 a 4).

Registrace druhého stupně opravňuje církev a náboženskou společnost mimo jiné k:

- vyučování na státních školách a zřizování církevních škol,
- působení v ozbrojených silách, vězeňských zařízeních a institucích, kde se provádí ochranné léčení či ochranná výchova,
- vykonávání svatebních obřadů,
- pobírání finančních prostředků ze státního rozpočtu (zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů), přičemž kritériem rozdělování je počet jejich duchovních,
- neoznámení trestného činu vzhledem ke zpovědnímu tajemství.

Výkon těchto zvláštních práv upravují zákony jednotlivých resortů, kterých se dané právo týká.

Podle § 5 zákona nesmí církev nebo náboženská společnost porušovat právní předpisy České republiky, zejména týkající se práv a svobod občanů a demokratických základů státu. V případě nedodržování právního řádu může být registrace zrušena.

Registrační řízení provádí Odbor církví Ministerstva kultury České republiky, který také vede rejstříky registrovaných církví a náboženských společností, jejich svazů a právnických osob jimi založených a registrovaných podle tohoto zákona. K dnešnímu dni (31. 12. 2004) působí na našem území šestadvacet registrovaných církví a náboženských společností. Jejich seznam je dostupný na internetové adrese Ministerstva kultury ČR: www.mkcr.cz.

Provádění zákona upřesňují:

- ☐ Vyhláška Ministerstva kultury č. 232/2002 Sb., kterou se provádí zákon o církvích a náboženských společnostech (č. 3/2002 Sb.)
- ☐ Nařízení vlády č. 86/1993 Sb., o osobních požitcích poskytovaných duchovním církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů

Registrace není podmínkou provozování činnosti náboženské skupiny. Ta může vystupovat například jako nadace nebo občanské sdružení. Také není zárukou spolehlivosti a nezávadnosti skupiny.

Podepsáním Úmluvy o právech dítěte č. 104/1991 Sb. uznává Česká republika *právo dítěte na svobodu myšlení, svědomí a náboženství*. Zákonní zástupci mohou toto právo usměrňovat vzhledem k rozumovým schopnostem dítěte. Pokud ohrožuje jeho morálku a základní práva, může být svoboda vyznání dítěte omezena.

Zákon č. 140/1961 Sb. (trestní zákon) ošetřuje zneužití víry při páchání trestných činů a další protizákonné okolnosti, které mohou souviset s náboženstvím. Lze využít většinu ustanovení zákona:

- trestné činy proti republice (teror, teroristický útok),
- trestné činy hospodářské (daňové úniky, obchod s kontrolovaným zbožím a technologiemi i s vojenským materiálem),
- trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (podplácení, podněcování, zasahování do nezávislosti soudu, padělání a pozměňování veřejné listiny),
- trestné činy obecně nebezpečné (obecné ohrožení, nedovolené ozbrojování, nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů),
- trestné činy hrubě narušující občanské soužití (násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, ohrožování mravnosti),
- trestné činy proti rodině a mládeži (opuštění dítěte, únos, ohrožování mravní výchovy mládeže),
- trestné činy proti životu a zdraví (vražda, ublížení na zdraví, účast na sebevraždě)
- trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti (omezování/zbavení osobní svobody, brání rukojmí, vydírání, omezování svobody vyznání, znásilnění, pohlavní zneužívání),
- trestné činy proti majetku (podvod),
- trestné činy proti lidskosti (mučení a jiné nelidské zacházení, podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka).

1.3 Světová náboženství

Mezi světová náboženství podle encyklopedie Diderot (2002) patří ta náboženství, která „překračují hranice jazyků, ras a kultur“. Ačkoli někteří autoři chápou tento pojem jinak (například považují za světová náboženství jen velká monoteistická náboženství), přidržím se této definice a budu se na následujících řádcích věnovat hinduismu, buddhismu, křesťanství a islámu.

Hinduismus

Hinduismus vznikl v Indii kolem r. 1800 před naším letopočtem. Jeho základem jsou *védy*, nejstarší indické literární památky. Jsou určitým návodem, jak správně uctívat bohy. Skládají se ze čtyř částí – *sanhity*, *bráhmany*, *áranjaky* (lesní texty) a *upanišady*. Poslední z nich překračují pouhé téma rituálů a řeší také otázky smyslu lidského života, a proto bývají pokládány za kořeny indické filozofie.

Základem hinduistického náboženství je víra v *brahma* – absolutního ducha. Brahma je tvůrcem všeho a také vším prostupuje. Božství je obsaženo v každém jedinci. Brahma v nás – *átman* – je nucen po smrti hmotného těla putovat do dalšího. Důvodem toho je *karma* (karman), souhrn všeho, co člověk činí. Čím lépe se člověk choval, tím šťastnější bude jeho život po znovuzrození. Doporučují se ctnosti jako sebeovládání, štedrost, soucit a neublížování živým tvorům.

Cílem hinduistů však není co nejlepší život, ale ukončení cyklu reinkarnací (*sansára*), tedy splynutí átmanu s absolutním duchem (*mókša*). Cestou k vysvobození je nejen konání dobrých skutků, ale také bezvýhradná oddanost vůči bohu (*bhakti*), systém tělesných i duševních cvičení *jóga* a především překonání nevědomosti (*avidjá*) a poznání skutečné pravdy o sobě samém (*džňána*).

Kromě *brahma* může hinduista uctívat i různé osobní bohy a demony. Podle toho se hinduismus dále dělí na rozličné směry. Mezi hlavní patří:

- ❖ **višnuismus** – višnuisté věří, že bůh Višnu (Udržovatel) pravidelně sestupuje na zem v jednom ze svých vtělení (*avátarů*); nejznámější byli pastýř krav Kršna (Bhagavadgíta) a král Ráma (Rámájana),
- ❖ **šivaismus** – uctívání boha Šivy = Ničitele (Bali, Kambodža, Jáva, jižní Indie, Nepál),
- ❖ **šaktismus** – uctívání bohyně Šakti, známé též jako Kálí (východní Indie).

Buddhismus

Zakladatelem buddhismu je Siddhártha Gautama (asi 560 – 480 před Kristem). Jako syn krále vyrůstal v přepychu a radostech. Když se poprvé setkal s utrpením, rozhodl se hledat pravé poznání. Vyzkoušel jógu i asketický život. Teprve až asi ve 35 letech se mu dostalo osvícení – pochopil čtyři vznešené pravdy, které tvoří základ jeho učení:

1. Celý život je strast a utrpení.
2. Zdrojem utrpení je žádostivost, která způsobuje neustále převtělování.
3. Jestliže se dokážeme zbavit své žádostivosti, můžeme odstranit své strasti a dojít osvobození (nirvány).
4. Aby se nám to podařilo, musíme se vyhnout krajnostem – žádostivosti i askezi (střední cesta). Máme sledovat 8-dílnou stezku: pravého myšlení, pravé víry, pravého mluvení, pravého jednání, pravého života, pravé bdělosti, pravého soustředění a pravého snažení.

Buddhisté se snaží zbavit všech egocentrických hnutí a lpění na tomto světě. K tomu jim mají dopomoci meditace a jógová cvičení. Dále dodržují patero přikázání: Nezábíjet. Nekrást. Necizoložit. Nelhat. Vyhýbat se alkoholu a drogám.

Během svého vývoje se buddhismus rozdělil na několik odvětví. Mezi nejznámější patří:

- ❖ **théravádový buddhismus** (hínajána) – nirvány může dosáhnout jen ten, kdo žije klášterním životem (Srí Lanka, Barma, Thajsko, Laos, Kambodža aj.),
- ❖ **mahájánský buddhismus** (mahájána) – ústředním prvkem jsou tzv. bódhisattvové, kteří již dosáhli osvobození, ale rozhodli se zůstat na zemi, aby mohli pomoci ke spasení i ostatním (Čína, Korea, Japonsko, Tibet, severní Indie),
- ❖ **zenový buddhismus** – vznikl smíšením mahájány s taoismem; cílem je intuitivně proniknout do podstaty bytí; usiluje o úplné osvobození člověka od bohů; osvícení lze dosáhnout nejen meditací, ale i při každodenních činnostech – vaření, úklid, zahrádkaření atd. (Čína, Vietnam, Korea, Japonsko),
- ❖ **lamaismus** – vyvinul se z mahájánového buddhismu; obsahuje prvky hinduismu; v čele stojí lamové a pančenlamové; člení se na značné množství sekt (Tibet, Mongolsko, Bhútán a Nepál).

Siddhártha sám odmítal označení „bůh“, proto bývá buddhismus často pokládán jen za životní filosofii, případně bývá nazýván „náboženstvím bez boha“. Někteří buddhisté (zejména z odnože mahájány) Siddhárthu přesto jako boha uctívají.

Křesťanství

Křesťanství vzniklo někdy v polovině 1. století. Je to víra v jednoho Boha, kterého křesťané chápou jako všemohoucího stvořitele. Křesťanský Bůh je trojjediný – víra v Otce, Syna a Ducha svatého. Zvláštní význam má osobnost Ježíše Krista, který svou smrtí na kříži na sebe vzal všechny hříchy lidstva, čímž jej spasil.

Pramenem věrouky je Bible. Skládá se ze Starého a Nového zákona. Hebrejsky psaný Starý zákon vznikl od 10. století před naším letopočtem až do počátků našeho letopočtu. Obsahuje příběhy z raných dějin Izraele. Při jeho vytváření se židovští učenci nechali inspirovat mimo jiné sumerskými legendami. [1] Ve 4. století vytvořil mnich Jeroným latinský překlad zvaný vulgata, který byl v 16. století na tridentském koncilu prohlášen za závazný pro římskokatolickou církev. Řecky psaný Nový zákon vznikl až v 1. století. Jeho obsahem jsou život a činy Ježíše Krista.

V 11. století došlo k rozštěpení křesťanství na západní (*katolicismus*) a východní (*pravoslaví*). V 16. století se začaly vydělovat *protestantské církve* (luteráni, kalvinisté, anglikáni aj.).

Zvláštním obřadem křesťanů je křest, kterým se věřící očišťují od hříchů. Většina církví křtí už v dětském věku, i když některá protestantská společenství upřednostňují křest člověka až po jeho svobodném rozhodnutí vstoupit do církve.

Křesťané se snaží žít podle Desatera – morálních pravidel svěřených lidu, která přijal Mojžíš od Hospodina na hoře Sinaj. Pro křesťany jsou charakteristické pojmy jako mír, láska, pomoc a odpuštění. Věří, že duše spravedlivých vyznavačů Krista s ním budou po smrti dlít v nebi a čekat tam na konečné vzkříšení.

Islám

Islám vznikl v 7. století a je nejmladším ze světových náboženství. Je to víra v jednoho Boha (Alláha), jehož vůle je lidem zprostředkována prostřednictvím poslů a proroků. Poslední a nejvýznamnější z nich byl Muhammad.

Hlavním zdrojem víry je Korán. Slova Alláhova byla zjevena Muhammadovi prostřednictvím archanděla Gabriela. Původně se jeho text přenášel ústním podáním. Až ve 2. polovině 7. století byla sestavena komise k vypracování jeho závazného znění. Korán byl rozčleněn na 114 súr, seřazených podle počtu veršů (s výjimkou súry *Fátíhy* – „Otvíratelky Knihy“). Korán funguje jako vzor spisovné arabštiny a je podle muslimů nepřeložitelný do jakéhokoli jiného jazyka. Pramenem víry jsou také *hadíthy* (skutky a výroky Proroka).

Korán je nejenom pramenem víry, ale i práva (spolu s *hadíthy*, analogiemi a souhlasnými názory autorit). Za porušení Božího zákona (např. cizoložství, opilství, odpadlictví od Islámu) se ukládaly tresty podle islámského božího práva *šari'yy* (ukamenování, utínání končetin, ukřižování aj.). Ve většině zemí bývají nahrazovány sankcemi podle západních právních systémů, stále však upravují právo rodinné. Rigidně jsou uplatňovány zejména v afrických muslimských zemích.

Každý muslim musí dodržovat pět pilířů Islámu:

1. vyznání víry (*šaháda*) – víra v jednoho Boha a proroka Muhammada,
2. modlitba (*salát*) – časná ranní, polední, odpolední, při západu slunce a večerní; podmínkou je čistota těla i oděvu a správný modlitební čas i směr; probíhá vždy v arabštině,
3. náboženská daň (*zakát*) – část svého majetku muslim každoročně odevzdává na dobročinné účely (v případě, že vlastní minimálně 15 USD, odevzdává z majetku 2,5 %),
4. půst v měsíci ramadánu (*sawm*) – pohyblivý (asi 30ti denní) musí dodržovat každý zdravý dospělý jedinec; je zakázáno jíst, pít, kouřit a mít pohlavní styk; platí jen pro denní dobu,
5. pout' do Mekky (*hadždž*) – musí vykonat jedenkrát za život každý fyzicky, psychicky a finančně způsobilý muslim; odlišuje se od individuální *umry* (malé pouti).

V den zúčtování stanou lidé před posledním soudem. Spravedliví půjdou do ráje (*zahrady*), kde je čekají krásné černooké dívky a mladí rozlévači vína. Ty ostatní čekají pekelná muka.

Asi od 7. století se rozlišují na dva hlavní tábory muslimů

1. sunnité – většinový proud; vůdcové *ummy* jen zajišťují faktické dodržování *hadíthů*
2. ší'ité – *immámem* může být pouze potomek Alího a Fatimy, který je absolutní autoritou

1.4 Závěr

Už pravěcí lidé se zabývali otázkami vzniku světa, zrození, smrti a života po ní. Důkazy o existenci náboženských představ máme už z doby před 300 tisíci lety. Prvními náboženstvími byla náboženství přírodní, neboť pračlověk se ve svém každodenním životě snažil vysvětlit přírodní jevy, na jejichž působení závisel jeho život. Rozvíjely se přírodní kulty, animismus, fetišismus a totemismus. Dodnes je můžeme najít u přírodních národů.

Postupně se začala objevovat i náboženství pantheistická. Již ve 13. století před naším letopočtem můžeme najít základy judaismu. Ačkoli původně polytheistické, dnes je považováno za nejstarší monotheistické náboženství. V 1. tisíciletí před naším letopočtem se vyvinulo v údolí Indu z prvků védské literatury a bráhmanismu synkretické polytheistické náboženství hinduismus. V 5. století před naším letopočtem vznikl buddhismus, označovaný za náboženství bez boha. V polovině 1. století se z judaismu vydělila skupina následovníků Ježíše Krista. Křesťanství bylo nejprve pronásledovanou sektou, dnes patří mezi nejrozšířenější náboženství. Nejmladším světovým náboženstvím je v 7. století se objevující islám.

Postupem doby dochází k rozštěpení těchto náboženství na nejrůznější odnože, stejně jako se některé skupiny od původní „obce věřících“ zcela osamostatňují. Objevují se také zcela nová náboženská hnutí, která buď spojují prvky více náboženství nebo si vytvářejí zcela vlastní svébytnou nauku. Podle nejrůznějších charakteristik rozlišujeme u organizací věřících pojmy náboženská společnost, církve, sekta, nové náboženské hnutí a destruktivní kult. Hovoříme-li o negativních jevech souvisejících s vírou, používáme termíny jako náboženský extremismus, fundamentalismus či terorismus.

Každé náboženství obsahuje určitá pravidla, kterými reguluje chování svých vyznavačů. Je součástí normativního systému společnosti, stejně jako například morálka či pravidla slušného chování. Se vznikem státu došlo k vytvoření práva, které je na rozdíl od náboženství obecně závazné a jeho dodržování je vynutitelné státní mocí. Právní normy demokratických států obsahují i ustanovení týkající se náboženství a víry. Jedná se zejména o ochranu práva každého člověka zvolit si svobodně svou víru a zákaz pro ostatní do tohoto práva jakkoli zasahovat. Nikdo také nesmí být kvůli svému vyznání diskriminován či ohrožován na životě (Listina základních práv a svobod). Kdo tato ustanovení poruší, může být dle zákona sankcionován (trestní zákon). Česká republika také uznává zvláštní práva náboženským společnostem, které vznikají registrací skupiny věřících u Ministerstva kultury. Náboženským společnostem přísluší mimo jiné státní příspěvky na jejich organizaci a činnost.

2 Náboženský extremismus

Po 11. září 2001 se neustále hovoří o náboženském extremismu a jeho nebezpečí, přičemž takto bývá chápán téměř výlučně islám. Chtěla bych proto upozornit, že existuje například křesťanský extremismus, který, ačkoli na sebe neupozorňuje bombastickými akcemi typu „dvojčata“, může být rovněž nebezpečný. Nejen z hlediska ohrožení života, ale pro svou netolerantnost. Stejně tak se teroristických útoků mohou dopouštět skupiny, hlásící se k buddhismu, ačkoli ten ve své podstatě jakékoli násilí striktně odmítá. Extremistické názory lze nalézt i u vyznavačů hinduismu.

2.1 Islámský extremismus

Arabské slovo islám znamená mír – *mír s Bohem, mír se sebou samým a mír s božími tvory skrz poddajnost a odevzdanost Bohu*. [2] Většina muslimů odmítá násilí a vraždění. Je to v rozporu s jejich vírou. V Koránu se sice vyskytuje pojem *džihád* (boj), ale je moderními vykladači Koránu chápán jako boj s vlastní slabostí a vášněmi, které muslima (stejně jako všechny lidi) sužují. Není bojem proti nevěřícím a jeho cílem není obrátit je na muslimskou víru, protože v Koránu jasně stojí: „*Nebudiž žádného donucování v náboženství!*“ [3]

Slova Muhammadova praví: „*V Soudný den budou nejprve souzeny případy krveprolití.*“ [4] Přesto je dnes islám považován za nelidské a kruté náboženství, jako synonymum slova „muslim“ je v médiích používán pojem „terorista“. To vše kvůli malé skupině militantních muslimů – islámských fundamentalistů. Ti se odmítají vzdát neuskutečnitelného ideálu islámu, kterým je svět sjednocený pod jeho vládou. Dnešní doba znovu vzniklé *džáhílie* (nevědomosti) je podle nich charakterizována vzdálením se od pravé víry, a proto je třeba přinutit odpadlíky (třeba i silou) k návratu k islámu. V praxi se tento postoj projevuje v nenávisti vůči Židům, v „čistkách“ uvnitř muslimských řad (pokud nežijí zcela a pouze podle pravidel *šari‘y*) a především v odmítání Západního světa, jeho civilizace a kultury. Růstu a šíření islámského fundamentalismu napomáhá neuspokojivá sociální situace obyvatelstva v islámských zemích. [5]

Vznik novodobého islámského fundamentalismu je spojován se jménem Hasana al-Banná, který v roce 1928 založil v Egyptě Asociaci muslimských bratří. Bratři nejprve svou činnost zaměřili na zlepšování sociálních podmínek, časem se stále více stavěli proti britské okupaci a kritizovali šíření negativních prvků západní kultury mezi muslimským obyvatelstvem.

Al-Banná chápal džihád jako Svatou válkou. („*Islám je naše cesta, Bůh je náš vůdce, korán je naše ústava, mučednická smrt na cestě k Bohu je nejvyšší tužbou pravověrného muslima.*“) Na jeho myšlenky navazoval Sajjid Kutb. Práví muslimové jsou podle něj, pokud se snaží vyvést současnou společnost z nevědomosti, oprávněni použít i násilí. [6]

Extremistické islámské směry se v souladu s těmito idejemi nezastaví ani před užitím terorismu – únosy, bombovými útoky apod. Přestože islám zakazuje sebevraždu, častými jsou sebevražedné atentáty. Fundamentalističtí duchovní svým účelům přizpůsobují výklad Koránu a slibují sebevrahům, že se za odměnu stanou *šáhidy* (mučedníky), čímž si automaticky zajistí místo v nebi.

Mezi nejznámější islámské teroristické skupiny patří:

- ❖ Palestina: Al-Fatah (Al-Asifa), Palestinský islámský džihád, Islámské hnutí odporu (Hamás), Organizace Abú Nidála, Organizace pro osvobození Palestiny (OOP)
- ❖ Egypt: Egyptská islámská skupina (Džamája Islamíja), Egyptský islámský džihád
- ❖ Libanon: Hizballáh
- ❖ Alžír: Islámská vojenská skupina (GIA), Fronta islámské spásy (FIS)
- ❖ mezinárodní síť Al-Kajdá

2.2 Křesťanský extremismus

2.2.1 Náboženský konflikt v Severním Irsku

Konflikt v Severním Irsku probíhá mezi dvěma skupinami obyvatel – katolíky a protestanty. Zatímco předchůdci katolíků žijí v Irsku asi od roku 7000 před naším letopočtem, protestanti přišli na irské území během skotské a anglické kolonizace. Přistěhovalci brali během staletí útlaku původním obyvatelům půdu i práva. Nenávist trvá stále, i přestože se opakují pokusy o mírové vyřešení sporů mezi oběma tábory. Hlavní příčinou neshod je fakt, že zatímco katoličtí nacionalisté touží po spojení Severního Irska s Irskou republikou, protestantští loajalisté podporují stávající unii s Velkou Británií.

Původ konfliktu můžeme hledat už ve 12. století, kdy se v Irsku začali usazovat první angličtí a skotští protestanti. Aby si Anglie mohla podrobit irské území, začala systematicky na počátku 17. století do Ulsteru přesídlovat desetitisíce protestantů. Angličané v této části Irska vytvořili většinu. Situace se zhoršila zejména roku 1649 s vpádem Olivera Cromwella, který podporoval zabavování půdy Irům a v podstatě učinil z Irska britskou kolonii. Tato situace podnítila mnoho krvavých povstání.

Dodnes protestanti oslavují každoročními pochody vítězství Viléma III. Oranžského nad katolickým králem Jakubem II v bitvě na řece Boyne v roce 1690. Rok po bitvě vstoupily v platnost *trestní zákony* diskriminující katolíky. Týkaly se osobního života i politických práv.

V roce 1801 se stalo Irsko Zákonem o unii součástí Velké Británie. Stále více se však objevovaly snahy o osamostatnění Irska. V roce 1905 vznikla politická strana Sinn Féin („My sami“), jejímž cílem bylo právě dostat Irsko z područí Británie. V roce 1916 uspořádala v Dublinu povstání („Krvavé Velikonoce“) a roku 1918 vyhrála volby do irského parlamentu.

O rok později vznikla pod vedením Michaela Collinse militantní odnož strany, Irská republikánská armáda (IRA). Po britsko-irské válce v letech 1919 – 1921 si irští bojovníci vydobyli právo na samostatný irský stát. Roku 1921 se 26 hrabství osamostatnilo a vytvořilo Svobodný stát Irsko. Zbýlých 6 hrabství v Severním Irsku zůstalo podle přání většinového protestantské obyvatelstva součástí Velké Británie. Katolické obyvatelstvo zde bylo v následujících letech diskriminováno v mnoha oblastech (výběr školy a zaměstnání, volební právo aj.), a proto se zvyšoval počet akcí za rovnoprávnost katolíků s protestanty.

Ne všichni obyvatelé Severního Irska souhlasili se svou existencí v rámci Velké Británie. Katolická menšina (za podpory násilných akcí ilegální IRA) usilovala o odtržení se od Velké Británie a vytvoření Spojeného Irska. Největší vlna násilí ze strany katolického obyvatelstva vypukla po tvrdém zákroku protestantské policie proti nenásilné demonstraci za lidská práva v Derry roku 1969. Boje vyvrcholily v Derry 30. ledna 1972. Události tohoto dne znamenaly přeměnu místních bojů v občanskou válku, která trvá dodnes. Jsou vykresleny v britsko-irském filmu Paula Greengrasse „Krvavá neděle“ z roku 2001.

V roce 1973 byla podepsána Sunningdaelská dohoda, která dala vzniknout Shromáždění Severního Irska. V něm měli spolupracovat zástupci obou znepřátelených stran. Úspěch dohody byl zmařen neochotou unionistů k jakémukoli kompromisu.

Celá devadesátá léta se táhnou snahy o mírové uspořádání v Severním Irsku. V roce 1994 bylo vyhlášeno příměří, které umožnilo rozsáhlá jednání. Ta vyvrcholila v dubnu 1998 Dohodou z Velkého pátku, kterou podepsalo osm politických stran Severního Irska a zástupci britské a irské vlády. Dohoda znamenala kompromis o budoucím uspořádání Severního Irska. Plyne z ní, že záleží na přání většiny obyvatel, ke komu bude Severní Irsko patřit. Britská i irská vláda budou toto přání plně respektovat. Obsahuje také otázky rovnoprávnosti a dodržování lidských práv. Ve stejném roce podpořila dohodu v referendu většina obyvatel.

V roce 2002 oznámila IRA (respektive její odnož RIRA) ukončení násilných akcí. Dnes se pracuje na jejím úplném odzbrojení. Protestantská Demokratická unionistická strana tím podmínila vyjednávání s katolickou Sinn Féin, která je považována za politické křídlo IRA.

2.2.2 Extremismus v sexuálních otázkách

Doby, kdy lidé objevili rozdíly mezi mužem a ženou až o svatební noci, a kdy žena strpěla mužovu náklonnost jen kvůli početí potomka, jsou dávno minulostí. Uznávány jsou odlišné hodnoty a změnil se i způsob života. Předmanželský sex a kontrola početí je dnes naprosto běžnou záležitostí. Stále se snižuje věková hranice prvního pohlavního styku.

Zastavit tento trend nelze, tudíž se zdravotníci i pedagogové snaží především preventivně působit, aby následky byly co nejmenší. V hodinách sexuální výchovy a na přednáškách, pořádaných neziskovými organizacemi, informují „děti“ o možnostech ochrany před nechtěným těhotenstvím i pohlavními chorobami.

Instrukce pedagogických a sexuologických pracovníků nejsou žádoucí a přijatelné z hlediska katolické církve. Hnutí pro život na svých www stránkách uveřejnilo Pastorační směrnici pro kněze k encyklice papeže Pavla VI. Humanae Vitae. Ta brojí proti všem druhům antikoncepce, kterou označuje za mravní zlo. Je nutné ji zcela vyloučit, protože usmrcuje lidské bytosti. Hormonální přípravky údajně nejsou spolehlivé, což vede ke zvýšení počtu potratů. Zvyšují promiskuitu a následné rozšíření pohlavních chorob. Jejich jediným cílem je přinést zisk nenasytným výrobcům. Používání kondomů je také hříchem, navíc nechrání před virem HIV a není dostatečnou ochranou ani před otěhotněním („13 – 15 % žen, jejichž partneři používají kondom jako jedinou metodu antikoncepce, otěhotní během jednoho roku“). [7]

Alternativou je úplně se zříci předmanželského sexu a v manželství se milovat podle plodných a neplodných dnů. Tato metoda prý nikdy neselhává, nanejvýš *chybou uživatele*. V případě, že ji nelze vzhledem k fyziologickým procesům použít, je ideální úplná abstinence.

Známé je stanovisko katolické církve k potratům. Podle našeho právního řádu lze provést interrupci do 12 týdne na žádost ženy nebo ze zdravotních důvodů, je-li ohrožen její život nebo zdraví plodu [8]. S takovouto vraždou křesťané nesouhlasí. V praxi je jim vírou povoleno provést umělé přerušování těhotenství jen ve třech případech: mimoděložní těhotenství, zásněť hroznová a (výjimečně) při léčbě akutně vzniklého nebo vzplanuvšího onkologického procesu. [9] V březnu 2004 se čeští poslanci pokusili prosadit návrh zákona na zrušení potratů. Za vzor je České republice dáváno Polsko, kde nelze uměle ukončit těhotenství na přání matky. Otázky nelegálních potratů a potratové turistiky jsou zlehčovány, jejich vysoké počty jsou považovány za mediální kampaň příznivců potratů. Tento návrh byl Poslaneckou sněmovnou zamítnut.

S upevňováním demokracie a svobody přestává být tabu i homosexualita. Ta není od roku 1973 považována za nemoc, naopak jsou snahy podporovat plnohodnotné zařazení „čtyřprocentní menšiny“ do společnosti. Od roku 1998 se v České republice jedná o Zákonu o registrovaném partnerství, který by měl pomoci zmenšit problémy homosexuálů při jednání s institucemi a v otázkách majetkoprávních vztahů. Začátkem února 2005 se uskutečnilo opakované třetí čtení zatím posledního návrhu. Zákon schválen nebyl.

Pohled Vatikánu na tuto problematiku jednoznačně ukázal kardinál Joseph Ratzinger ve svých „Úvahách ohledně návrhů na právní uznání svazků mezi homosexuálními osobami“ z 31. 7. 2003. Tento dokument byl schválen papežem Janem Pavlem II. Text odsuzuje homosexualitu jako *nepřirozenou a nemravnou*. Homosexuální úkony jsou *hříchy* a tudíž *nemohou být schvalovány*. Vláda by se měla snažit *držet tento jev v určitých mezích, aby byla uchráněna obecná morálka*. V úvaze je zdůrazněna povinnost katolických politiků hlasovat

proti legislativě na podporu uznání homosexuálních svazků. Je-li takový zákon přijat, měl by katolík dát návrh na jeho změnu, aby oslabil jeho *zhoubný účinek* na kulturu a morálku. [10]

V roce 2003 byla do základních a středních škol v České republice distribuována kniha holandského katolického psychologa G.J.M.van den Aardwega *Terapie homosexuality* (Rádce pro postižené a poradce). Knihu pro občanské sdružení Exodus vydalo Hnutí pro život ČR.

Aardweg popírá vrozenost homosexuality. Vychází z toho, že je projevem neurózy, a jako taková se tudíž dá léčit. Podhoubím pro její vznik je výchovné prostředí v rodině. Například příliš pečující nebo panovačná matka způsobuje, že syn je jemný a změkčilý. Naopak otec, který se ke své dceři chová jako ke „kamarádovi“, zapříčinil její divoké, agresivní jednání. Toto navyklé chování je zcela odlišné od chování jejich vrstevníků, a proto si jedinec ve srovnání s nimi připadá málo mužský / ženský a vzniká tak komplex pohlavní méněcennosti. Pocity, že „mezi ně“ nepatří, vyvolávají sebelítost. Neutuchající potřeba sebeúcty způsobuje jejich neustálé hledání lásky, která však je jen egocentrickou touhou po *uskutečnění nesplnitelných toužebných představ*. Homosexuálové nejsou schopni nesobecké lásky, protože usilují jen o obdiv a uznání těch, v jejichž porovnání se cítí méněcenní, ke kterým by chtěli patřit. Charakteristická je pro ně sexuální závislost – promiskuita a častá masturbace.

Aardweg poskytuje ve své knize neocenitelné rady. Prvním úkolem je objektivní sebepoznání. Druhou fází je za pomoci naděje, sebekázně, upřímnosti, trpělivosti a pokory proti homosexualitě bojovat, stejně jako by se jednalo o závislost na alkoholu. Ke zbavení se homosexuality dále Aardweg doporučuje přestat si stěžovat, skončit s masturbováním a rozhodně říci svým homosexuálním choutkám „ne“. Jedinec se musí zbavit své nemužské / neženské role. Například u mužů to znamená změnit šatník, hlas a pohyby, přestat se věnovat svým koníčkům jako jsou vyšívání, přemoci odpor k tělesné námaze a nebát se výměny názorů. Protože homosexuálové jsou mimo jiné egoisté a narcisté, musí se cvičit v lásce k ostatním lidem. Poté, co (teď již zřejmě bývalý) gay odpustí svému rodiči, který se podepsal na vzniku jeho neurózy, musí se už jen zbavit svého strachu z druhého pohlaví – zatímco muži mají převzít vedení nad ženami, úkolem ex-lesbiček je podřídit se mužské autoritě.

Občanské hnutí Exodus o sobě tvrdí, že se snaží pomoci homosexuálním spoluobčanům. Při surfování po jejich [www stránkách](http://www.homosexualita.cz) [homosexualita.cz](http://www.homosexualita.cz) se lze mimo jiné dočíst, že homosexuálové jsou znatelně promiskuitnější než heterosexuální jedinci („*Co říkáte na skutečnost, že průměrný homosexuál má za život několik stovek partnerů?*“), že ve většině trpí pohlavními chorobami („*75% homosexuálních mužů jsou nosiči jedné nebo více infekčních nemocí*“), své intimní chvíle tráví „zvrácenými“ aktivitami jako jsou anální a orální sex, a že

jsou nebezpečím pro děti, protože homosexualita se částečně překrývá s pedofilií („Víte, že kolem 10-15% homosexuálů má zároveň i pedofilní kontakty?“). Tyto argumenty byly předkládány poslancům před projednáváním Zákona o registrovaném partnerství.

Americká psychiatrická asociace odmítá možnost léčení homosexuální orientace, takzvanou reparativní (či konverzní) terapii. Jako její možná rizika uvádí depresi, úzkost a sebedestruktivní chování. [11] Upřednostňuje terapii zaměřenou na smíření se homosexuálů se svou orientací a především pomoc při vyrovnání se s odsuzujícími postoji okolí. Přesto se po celém světě objevují desítky organizací zaměřujících se na léčbu homosexuality (například NARTH, Courage, Homosexuals Anonymous).

Stanovisko, že víra a homosexualita nemusí být v rozporu, zastává Občanské sdružení Logos. Členové jsou zejména křesťansky orientovaní gayové a lesbičky. Jsou přesvědčeni, že „*pohlavní soužití homosexuálních partnerů je morálně v pořádku, pokud je vyjádřením odpovědného, dlouhodobého vztahu*“. [12]

Je ironií, že katolická církev oficiálně zaujímá vůči sexuálním otázkám tak striktní stanovisko, zatímco se množí stížnosti na homosexuální i pedofilní praktiky kněží. Asi největší skandál propukl ve Spojených státech, kde se během roku 2002 objevily stovky obvinění ze sexuálního obtěžování dětí církevními hodnostáři. Podobné případy byly a jsou řešeny po celém světě – v Rakousku, Velké Británii, Francii i silně katolickém Polsku [13 – 18]. Aféra se nevyhnula ani České republice. V červnu 2000 bylo podáno trestní oznámení na katolického faráře Františka Mertu. Protože mu byla vina dokázána, byl odsouzen ke dvěma letům vězení s odkladem trestu na čtyřletou zkušební dobu. Zarážející je, že olomoucký arcibiskup Jan Graubner o činnosti Merty věděl a na stížnosti poškozených reagoval pouhým přeložením Merty na jiné působiště [19, 20]. Stejně tak byla utulována obvinění i v mnoha ostatních případech. Ve Spojených státech byly oběti podpláceny, aby mlčely [21].

Co říci na závěr? Katoličtí kněží nám radí, jak žít v (před)manželském vztahu, ačkoli sami žijí v celibátu. Lásku homosexuálních párů považují za odpornou a zvrhlou, nýbrž pedofilii kněží tolerují a svým způsobem podporují. Pokud římskokatolická církev nesleví ze svých dogmat a nezačne žít podle toho, co káže, neztratí jen důvěru svých oveček, ale i úctu a respekt ostatních. Netolerance a pokrytectví mohou být totiž v dnešní době prosazovaných „svobod, rovnosti a spravedlnosti“ považovány za extremismus.

2.3 Extremistická skupina Óm Šinrikjó, hlásící se k buddhismu

V roce 1995 se rozlétly do světa zprávy o teroristickém útoku v tokijském metru. Jeho pachatelem byla sekta Óm Šinrikjó, která se hlásí k buddhismu. Tato náboženská organizace je přímo učebnicovým příkladem přeměny neformální skupiny zabývající se jógou na náboženskou sektu v čele s charismatickým vůdcem.

Šóko Asahara, zakladatel Óm Šinrikjó, se narodil jako Čizuo Macumoto v roce 1955. Protože trpěl zeleným zákalem, navštěvoval internátní školu pro nevidomé. Tam se rychle naučil, jak lehké je se svým zbytkovým viděním ovládat ostatní, slepé spolužáky. Po škole se živil akupunkturou a neúspěšně se pokoušel o přijetí na právnickou fakultu Tokijské univerzity. V roce 1978 se oženil a zařídil si malý obchůdek s přírodním léčivem. V této době se také začal zajímat o náboženství, zejména jej zaujal raný buddhismus. Asi tři roky působil v náboženské společnosti Agon šú. Poté, co jej soud shledal vinným za podomní výrobu falešných léků, jeho obchod rychle zkrachoval. Asahara si následně otevřel centrum jógy Óm, a.s. Přibližně v této době lze najít počátky jeho kariéry jako charismatického vůdce.

V 1985 se začaly v časopisech objevovat fotky levitujícího Asahary. Tyto fotky přilákaly do centra velké množství nových členů. Ve stejném roce se Asaharovi údajně při meditacích zjevil bůh Šiva a označil jej za mesiáše, který má vybudovat království Šambhala.

Během následujících dvou let změnila společnost dvakrát své jméno. Nejprve na Óm Šinsenno Kai (Společnost Óm horských čarodějů) a následně na Óm Šinrikjó (Nejvyšší pravda Óm). Asahara a jeho stoupenci začali budovat vesnice Óm Šinrikjó, po všech stránkách nezávislé na vnějším světě. Nalákat chtěla sekta především mladé absolventy vysokých škol, odborníky ve svých oborech – lékaře, chemiky i právníky. Prostředky na provoz získávali od nových členů, kteří se nejen museli vzdát kontaktu s rodinou a přáteli, ale také odevzdat sektě veškerý svůj majetek.

V roce 1989 byl sektě udělen status oficiálního náboženství, což v Japonsku přináší značné daňové úlevy. Ve stejném roce sekta vytvořila politickou stranu Šinritó (Strana pravdy). Aby zvýšil naděje na úspěch ve volbách, objednal si Asahara vraždu Cucumi Sakamota a jeho rodiny. Sakamota byl právníkem Sdružení obětí Óm Šinrikjó, které založili rodiče členů sekty, a které na veřejnosti bojovalo proti Óm Šinrikjó a jejím praktikám. Přestože se Asahara zbavil nebezpečného protivníka, volby v roce 1990 znamenaly debakl – ani jeden člen nebyl zvolen.

Porážka v parlamentních volbách byla popudem k militarizaci sekty. Její působnost se rozšířila i do Ruska, kde členové získávali informace o vojenských technologiích. V budovách sekty se budovaly tajné laboratoře, sloužící k výrobě chemických zbraní. V roce 1994 již sekta „úspěšně“ vyzkoušela sarin vlastní výroby v městečku Macumotu.

Změnila se i vnitřní „politika“ sekty. Asahara hlásal neomezenou moc guru (tedy sebe) a vyžadoval absolutní poslušnost členů. Neposlušní a ti, kteří chtěli sektu opustit, byli fyzicky týráni. Často jejich náprava končila smrtí. Obvyklé bylo užívání drog, ať už jako trestu nebo jako součást iniciačního rituálu.

Japonská policie dlouho čekala na záminku k policejnímu zásahu proti sektě. Tou se stala vražda Kijoši Karija, bratra jedné z členek Óm Šinrikjó. Protože se policii podařilo najít důkazy o spojitosti vraždy se sektou, byl naplánován policejní zátah na 22. března 1995. Když se Asahara o tomto úmyslu dozvěděl, rozhodl se odvést pozornost od sekty tím, že podnikne plynový útok na jednu z nejrušnějších částí tokijského metra, kde mimo jiné sídlila také Japonská národní policie.

Ráno v osm hodin bylo metro zasaženo nervovou látkou zvanou sarin. Přestože šlo jen asi o 30% směs, zemřelo při útoku dvanáct lidí a více než pět a půl tisíce osob bylo plynem zasaženo. Plán odvrátit policii od zájmu o sektu se nepovedl – plánovaná prohlídka v objektech sekty se konala ve stanovený den. Přestože se členové pokusili zbavit všech důkazů, policie odhalila zbytky laboratoří a našla chemikálie potřebné k výrobě sarinu.

Ačkoli sekta se veřejně od útoku distancovala, důkazy byly nezvratné. Zatčen byl jak Asahara, tak jeho nejbližší spolupracovníci. Óm Šinrikjó byla zbavena statusu náboženské organizace. Veškerý majetek sekty byl zabaven a měl sloužit jako odškodné obětem sarinového útoku.

V Japonsku byl veden soudní proces proti sto dvaadvadesáti členům kultu. Jedenáct stoupenců bylo odsouzeno k trestu smrti. Stejný verdikt vynesl soud i nad Asaharou, přestože ten se snažil tvrdit, že atentátníci jednali bez jeho rozkazů. Žádný trest nebyl zatím vykonán, neboť všichni odsouzení se proti rozsudku odvolali.

Od roku 2000 sekta vystupuje pod názvem Alef a má asi dva tisíce členů. Údajně se věnuje jen praktikování jógy. Zbýlé členy sledují tajné služby a japonská policie vykonává namátkové razie v sídle organizace.

2.4 Hinduistický extremismus

V asijských zemích, ve kterých převládá hinduismus, se můžeme rovněž setkat s náboženským extremismem. Jedná se především o Indii. Hinský extremismus je zaměřen proti menšinám věřících, zejména křesťanským. Projevuje se nejen devastací křesťanských památek (kostelů, hřbitovů), ale také odmítáním činnosti křesťanských misionářů a fyzickými útoky na ně.

Nepřátelství vůči ostatním náboženstvím má souvislost s kastovním systémem v hindských zemích. Přestože tento byl v polovině 20. století zrušen, v běžném životě stále existují rozdíly mezi nejvyšší kastou (*bráhmany*) a nedotknutelnými, kteří nepatří k žádné kastě a vykonávají nejspínavější práce. Představitelé vyšších sociálních vrstev se obávají o ztrátu své pozice, a proto se staví proti ostatním náboženstvím, které usilují o rovnost mezi obyvateli. [22]

Mezi militantní hinduistické skupiny patří například organizace Rashtriya Swayamsevak Sangh (RSS), Vishwa Hindu Parishad (Hindská světová federace), Sangh Parivar nebo Bajrang Dal. V Indii se pokouší o znovuzvolení politická strana Bharatija Janata Party, vycházející z RSS. Přes náboženskou svobodu, zakotvenou v indické ústavě, prosazuje zákony proti konvertování od hinduismu. Podporuje „očišťovací“ programy, jejichž prostřednictvím je člověk „znovuobrácen“ k hinduismu. Za její vlády byly účelově přeměněny učebnice dějepisu i pořádány obřady. [23]

2.5 Závěr

Lidé jsou různí. Stejně jako v životě, i v rámci náboženských hnutí najdeme skupiny věřících, které se odlišují od jejich hlavního proudu. Některé jsou zcela nevýrazné a neškodné, jiné svými krajními názory upoutávají pozornost veřejnosti po celém světě. Ty druhé bývají zařazovány do škatulky se jménem náboženský extremismus. Charakteristické jsou pro ně netolerance, neochota komunikovat, obrana svých dogmat za každou cenu, nepřátelství proti ostatním náboženským i nenáboženským skupinám. Nezastaví se ani před použitím násilí. Tyto nesnášlivé směry objevíme v rámci všech tzv. světových náboženství.

Nejčastěji se hovoří o náboženském extremismu v souvislosti s akcemi islámských radikálních hnutí. Cílem útoků bývají obvykle západní kultura, židovská rasa a „nepraví“ muslimové. Jejich důvodem je snaha o sjednocení světa pod nadvládou islámu.

Jako příklad křesťanského extremismu jsem uvedla konflikt mezi katolíky a protestanty v Severním Irsku. Katoličtí nacionalisté v tomto sporu usilují o spojení Severního Irska s Irskou republikou. Protestantští lojalisté naopak podporují unii Severního Irska s Velkou Británií. Ke krvavým srážkám mezi oběma tábory dochází mimo jiné pro diskriminaci katolické menšiny. Političtí představitelé se pokouší o mírové uspořádání situace. Zatím posledním krokem bylo uzavření Dohody z Velkého pátku (1998), kterou stvrzují, že rozhodnutí, ke komu bude Severní Irsko patřit, se bude řídit přáním většiny obyvatel.

Do křesťanského extremismu jsem zařadila také stanovisko římskokatolické církve k problematice předmanželského sexu, antikoncepce, potratů, homosexuality a pedofilie kněží.

Extremistickým tendencím se nevyhnul ani buddhismus. Japonská sekta Óm Šinrikjó, hlásící se k jeho učení, se proslavila sarinovým útokem na tokijské metro. Při vyšetřování její činnosti byly nalezeny důkazy o týrání členů, vraždění odpůrců, šíření toxikomanie i obchodování a výrobě chemických zbraní. Její vůdce Šóko Asahara a dalších jedenáct členů sekty bylo odsouzeno k trestu smrti. Trest zatím nebyl vykonán, neboť odsouzení se odvolali.

Hinduistický extremismus nalézáme zejména v Indii. Zaměřen je proti křesťanské a muslimské menšině. Jedním z jeho cílů je dodržování zakázaného kastovního systému.

Hodnotíme-li náboženský extremismus, měli bychom se vždy vyhnout kritizování daného náboženství jako celku, neboť násilné akce bývají dílem jen jedinců či menší skupiny věřících.

3 Mechanismus sekt

3.1 Základní dělení a znaky sekt

Hovoříme-li o **kategorizaci sekt**, je nutné si uvědomit, že každé dělení je pouze určitou ideální fikcí. Některé sekty je nemožné zařadit pouze do jednoho určitého oddílu, a to proto, že

- mohou vznikat smíšením prvků z více náboženských i nenáboženských zdrojů,
- se může lišit jejich proklamovaný a skutečný účel, a s ním spojená činnost.

Členění podle přístupu k „vnějšimu“ světu a míry volnosti členů:

- a) **měkké** sekty – převažující kladný či lhostejný postoj ke světu; volnější vliv na členy,
- b) **tvrdé** sekty – záporný vztah ke světu; převažuje komunitní forma organizace života sekty; svým charakterem se blíží k zhoubným kultům.

Členění podle jejich náboženského či kulturního pozadí

- a) sekty **vycházející z náboženství Východu**, tj. sekty orientálního původu: Haré Kršna, Transcendentální meditace, Osho, Sri Chinmoy, Sahadža jóga, sekty s islámským pozadím,
- b) sekty **s křesťanským pozadím**: Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů, Církev sjednocení, Svědkové Jehovovi, Rodina, Cesta, Voda života,
- c) sekty **s psychologickými prvky**, usilující o sebepoznání a zdokonalování osobnosti: Scientologie, holotropní terapie, Transpersonální psychologie,
- d) sekty **přírodně okultního původu**: satanismus, New Age, hnutí Wicca, Druidství.

Členění dle Ladislava Hory [24]

- a) sekty zdůrazňující **eschatologické očekávání** zániku světa a vzniku světa lepšího,
- b) sekty toužící po vytvoření **ideálního společenství** především **v tomto světě**, ať už zlepšením mezilidských vztahů nebo sebezdokonalováním sebe sama,
- c) sekty s léčebnými, **psychologickými a meditativními praktikami**, kdy náboženství zaujímá podružnou roli,
- d) **zájmové aktivity lidí**, které uvažují o filozofických a náboženských problémech, aniž by řešili jejich praktické využití v životě,
- e) sekty, jejichž hlavním cílem je finanční **zisk, osobní či politická popularita** vůdce.

Na následujících řádcích se věnuji **znakům sekt**, které dělím dle knihy Nebezpečí sekt [25] na:

A. znaky obecné, hlavní – společné všem sektám

Výlučnost

Sekta ve svých členech pěstuje pocit, že jedině oni znají skutečnou pravdu, ať už se týká minulosti, současnosti nebo budoucnosti. Často bývají tyto „pravdy“ značně mlhavé a neurčité, aby mohlo vedení v případě potřeby pozměnit jejich význam. Rozporuplnosti jsou vysvětlovány jako nepochopení ze strany člena či přímo jako nedostatek víry.

Selektivní vnímání pravdy

Aby člen sekty mohl přijmout „pravdu“ sekty, musí potlačit racionální myšlení. Tím, že při hodnocení reality upřednostňuje emoce, lehce přejde logické přehmaty a při argumentaci si vybere právě tu část učení, která se mu v danou chvíli hodí.

Podřízenost členů a života ve společenství učení sekty

Členové sekty musí dodržovat předpisy společenství, které se netýkají jen otázek náboženství a projevů víry, ale také každodenního života. Být v sektě znamená změnit svůj způsob života – vzorný člen všechen svůj čas věnuje náboženským obřadům a práci pro sektu, na soukromý život nemá čas. Mnohdy sekta zasahuje i do těch nejintimnějších oblastí – vyžaduje (někdy až úplnou) sexuální askezi (Sri Chinmoy), nebo naopak volné uspokojování sexuálních potřeb a promiskuitu (satanismus, Rodina). Jindy vůdce sekty určuje následovníkovi celoživotního partnera (Církev sjednocení, Sahadža jóga).

Poslušnost až fanatismus, fundamentalismus

Nekritické zastávání se a následování učení sekty, které chápe jako absolutní pravdu. V takovém společenství je potlačována jakákoli individualita či vlastní názor. Není bez zajímavosti, že na členy jiných sekt, kteří jsou ve stejné situaci, reagují pohrdavě s tím, že mají vymytý mozek.

Omezení a kontrola informačních toků, a to jak mezi členy, tak mezi sektou a okolní společností

Pravdivé informace o skupině má jen nejvyšší vedení. Řadovým členům se podávají pouze takové, které podporují jejich aktivitu pro sektu. Využívá se toho, že čím delší je pobyt v tomto společenství, tím těžší je uvěřit „pomluvám“, že všechna jejich činnost je konána nikoli pro spásu, ale pro finanční zisk nebo politické ambice vůdce. Stejně se pozměňují i informace o světě mimo sektu. Cílem je prohloubit uzavřenost sekty a ztížit návrat jedince k jeho

původnímu životu. Na druhou stranu se sekta snaží navenek působit co nejlépe, aby získala co nejvíce nových členů.

Omezení komunikace s okolím mimo sektu

Následovníkům sekty bývá doporučován život v komunitě bez jakéhokoli styku s rodinou a bývalými přáteli. Tím, že jsou izolováni od lidí ze svého někdejšího života, jsou lépe ovladatelní.

Přísná pravidla vynucovaná sankcemi

Každý ve skupině musí dodržovat přísnou disciplínu. Slovo vůdce je zákonem a kdo bezmezně neposlouchá, bude potrestán. Většinou k usměrnění neposlušného člena stačí jen náznak nedůvěry nebo mírné pokárání v přítomnosti ostatních členů. V případě neúspěchu následuje systematické vytváření pocitů viny a strachu – hrozba vyloučení a tím ztráta naděje na spásu, nebo blížící se katastrofa, která postihne člena, jeho rodinu či dokonce celé lidstvo. V extrémních případech bývají používány jako sankce i tělesné tresty. Bývalým členům bývá vyhrožováno likvidací pro případ, že by chtěli „venku“ referovat o skutečném životě sekty (Óm Šinrikjó).

Mocenská struktura a absolutní autorita vůdce, centralizovaný a autoritářský způsob vedení

Ve vedení sekty bývá vůdce, který je jediným zákonodárcem i soudcem. Obvykle si nechává říkat guru, prorok, spasitel, boží vtělení atd. Bývá svými následovníky značně idealizován. Většinou tohoto postavení dosáhne díky svému charismatu – má schopnost působit na lidi a přitahovat je k sobě, zcela je ovládat. Jeho autoritu uvítají zejména slabí a nezralí jedinci, kteří se rádi zbaví odpovědnosti za své jednání, za svůj život. Vůdcem se může také stát osoba s psychickým onemocněním, jejíž vize jsou výsledkem halucinací a bludů.

Uzavřenost vůči nezasvěceným

Pravdu o sektě zná pouze elita. Nováčkům a nečlenům bývají nabízeny pouze polopravdy nebo lži, aby se zakryly skutečné cíle a praktiky skupiny.

Iniciační rituály

Iniciační rituál souvisí se změnou sociální role jedince. V jeho průběhu získá vyšší status, což upevní jeho soudržnost se skupinou. Součástí rituálu bývá změna jména, vzhledu, práv i povinností.

Ritualizace činností

Postupem času, kdy se jedinec pohybuje v sektě, dochází ke vytvoření určitých stereotypů. Ty se týkají jak myšlení (nemusí přemýšlet, co je pravda – jedinou a nezpochybnitelnou mu vyjevil vůdce) i jednání (nemusí se rozhodovat co s volným časem – pravidelné střídání modliteb, práce pro sektu na farmě, misijní a charitativní činnost mu jej zcela vyplní).

Specifické znaky odlišnosti od nečlenů sekty

Tyto charakteristiky (stejně jako specifické rituály) zajišťují soudržnost a jednotu skupiny. Upevňují jejich novou identitu a zvýrazňuje pocity výjimečnosti. Patří sem zvláštní oděvy (dhóti, sári), účes (oholená hlava, dready) či šperky (mála, řetízek s přívěskem – symbolem).

Vnímání okolního světa jako nepřátelského

Sekta účelově vzbuzuje ve svých členech kritické postoje vůči vnějšímu světu. Současnou kulturu odsuzuje jako zhýralou nebo naopak příliš puritánskou. Zdůrazňuje, že „oni“ nic nepochopili a žijí špatně, zatímco „my“ dosáhneme spásy. Často bývá také vyzvednuto, že nepřítel (ať už komunismus – Moonisté, „negativní mimozemšťané“ – Vesmírní lidé, či USA – Óm Šinrikjó) se nám v tom bude pokoušet zabránit, a proto proti němu musíme bojovat.

Specifické pojetí toho, co je skutečné, morální, hodnotné

Člen je přesvědčen, že vše, co skupina dělá, je hodnotné. Co je v souladu s nařízeními vůdce a pravidly komunity, je morální. Obzvláště je ceněna misijní činnost, tedy získávání nových členů.

Spojení znaků primární a sekundární skupiny

Na jedné straně člen vstupuje do skupiny na základě vlastního rozhodnutí, případně rozhodnutí oprávněné osoby, a vztahy jsou navazovány kvůli určitému zájmu (znaky sekundární skupiny), na druhé straně se ve skupině objevuje velká emocionální angažovanost a vysoký stupeň identifikace (znaky primární skupiny).

B. specifické, zvláštní znaky – jimi se jednotlivé sekty navzájem od sebe odlišují

Užití sexu ke kultovním či rituálním účelům (včetně deviantních variant)

Sex v náboženských rituálech bývá nejčastěji spojován se satanisty a jejich černou mší. Tito podporují bezstarostné ukájení pudů, ale odmítají jakékoli deviantní varianty. Zneužívání žen a dětí považují za činnost chorého mozku a odmítají obvinění z podílení se na takových podnicích. Proto je vždy nutné se zamyslet, zda je takový čin charakteristický pro všechny

zástupce daného společenství, nebo jde o ojedinělý případ psychicky narušeného jedince, který se ke skupině hlásí.

Meditační, sugestivní, speciální tělesné a jiné praktiky působící komplexně i parciálně, cíleně zasahující do hlubin psychiky

Psychika a tělo se vzájemně ovlivňují. Nedostatek spánku a jídla, namáhavé tělesné pozice, týrání, sexuální neuspokojení, monotónní hlas vůdce a meditační hudba mohou vyvolat halucinace a bludy. Toho bývá v sektách využíváno k navozování náboženských prožitků.

Svobodné a vědomé rozhodnutí členů pro vstup

Ne všichni členové přijdou do sekty díky působení náborářů. Někteří lidé skupinu sami vyhledají, protože je jim blízké její učení nebo jednoduše proto, že potřebují společnost. Neopomenutelným faktorem je v tomto případě otevřenost sekty vůči vnějšímu světu.

Dualistický pohled na svět a společnost

Typické je pro sektáře černobílé vidění světa, kdy vše „černé“ je zastoupeno okolním, nechápajícím a kritizujícím světem, zatímco „bílé“ reprezentuje sekta a život v ní. Mezi těmito variantami už nic neexistuje. Nezřídka bývá za špatný označován i život člena před vstupem do společenství, a tudíž jsou za „černé“ považováni i lidé, se kterými se stýkal, zájmy a práce, kterou provozoval.

3.2 Nejrozšířenější sekty v České republice

Antroposofie

Antroposofie vznikla oddělením od Theosofie. Za jejího zakladatele je považován Rudolf Steiner. Vycházel z myšlenky, že věda, umění a náboženství nemusí být nutně v rozporu. Steiner se zabýval nejen filosofií a náboženstvím, ale také uměním (eurytmie), zemědělstvím (biologicko-dynamické hospodářství), medicínou a učitelstvím. Velmi oblíbené jsou waldorfské školy, fungující podle Steinerových pedagogických myšlenek – důraz na individualitu žáka a prožitek při procesu učení. Zatímco někteří z příznivců antroposofie odmítají jakoukoli spojitost s náboženstvím, jiní se k němu otevřeně hlásí svým členstvím v Obci křesťanů.

Bahá'í víra

Bahá'ismus vznikl v Persii, dnešním Íránu. Vychází z islámu (respektive bábismu), ačkoli obsahuje i prvky judaismu a křesťanství. Založil jej Bahá'u'lláh (= Sláva boží), který se prohlašuje za jednoho z proroků poslaných bohem. Právě pro toto jeho srovnávání se s Muhammadem a dalšími posly jsou členové bahá'ismu v islámských zemích pronásledováni.

Hlavní myšlenka bahá'ismu propaguje jednotu – náboženství, vědy a víry, národů atd. Bahá'ismus se zasazuje o rovnost všech lidí – ani uvnitř hnutí neexistuje jakákoli forma absolutní nadřazenosti, každý má právo podílet se na rozhodování. Členové dodržují základní pravidla – žádné drogy, sexuální zdrženlivost, pravidelné modlitby. Bahá'ismus dále vytváří projekty na podporu míru a pomoc rozvojovým zemím.

Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů (Mormoni)

Byla založena roku 1830 Josephem Smithem. Tomu se zjeví Bůh a Ježíš Kristus a sdělili mu, že nejsou spokojeni s chodem církve. Při druhém zjevení mu byly seslány (tentokrát andělem Mormoni) zlaté desky s hieroglyfickými nápisy. Smith je přeložil do angličtiny a nechal vydat jako Knihu Mormon, mormonskou bibli. Po smrti Smithe založili mormoni město Salt Lake City, kde je dodnes jejich centrum. V roce 2002 se zde konaly zimní olympijské hry, které přispěly ke zviditelnění církve a k větší informovanosti o jejím učení. V čele mormonů stojí prezident (prorok) s kolegiem 12 apoštolů.

Učení mormonů obsahuje prvky křesťanství, islámu, judaismu i buddhismu. Kromě očekávání Kristova návratu a obnovení Sionu v Americe uznávají karmický princip (myšlenka znovuvtělení člověka na základě jeho zásluh) a věří, že každý věřící se může stát andělem. Jsou také přesvědčeni, že člověk se může stát mormonem i po smrti, když se za něj někdo nechá zástupně pokřtít.

Mormoni byli dlouhou dobu známi především pro svou polygamii. Ta byla koncem 19. století zakázána. Stále je však za základ chápána rodina – rozvod, cizoložství a potrat jsou největšími hříchy. Velká pozornost je věnována výchově a práci s dospívajícími.

U nás působí mormoni od roku 1928 (s přestávkou 1948 – 1989), od roku 1991 jako oficiálně registrovaná náboženská společnost. Z Ameriky k nám přichází mladí misionáři, kteří (podobně jako jehovisté) obcházejí byty a nabízejí diskuse o bohu.

Hnutí Grálu

Hnutí Grálu založil E.O. Bernhardt, který vystupoval pod jménem Abd-ru-shin. Prohlásil se za Syna Člověka, za jehož života dojde k poslednímu soudu a nastolení Tisícileté říše. Základní knihou je „Ve světle pravdy“, která shrnuje Abd-ru-shinovu přednáškovou činnost.

Úkolem člověka je podle Abd-ru-shina zbavit se přizemních myšlenek a činů, čímž se odpoutá od svého *hmotného světa* a dojde *duchovní úrovně* (zákon tíže). Na našich myšlenkách a činech závisí naše štěstí v tomto životě i v dalších životech (zákony zvratného působení a přitažlivosti stejnorodého).

Po smrti Abd-ru-shina museli jeho následovníci řešit otázku, proč nedošlo k poslednímu soudu, jak jim bylo slíbeno. Tohoto problému využil Jan Dietrich Dvorský, zakladatel sekty imanuelitů. Ten si po přečtení „Ve světle pravdy“ uvědomil, že právě on je dalším vtělením Syna Člověka (Parsifal Imanuel). Po vydání vlastní knihy „Syn člověka“ založil na Hořovicku několik komunit. Jejich členové přinesli sektě všechn majetek a žili zde v naprosté izolaci. Změna stravovacích návyků způsobila jejich fyzickou i psychickou devastaci; následovalo vyloučení z komunity. Mnoho z bývalých členů hnutí potřebovalo po „vyhození“ psychiatrickou péči, nezřídka byl jejím důvodem pokus o sebevraždu. Poté, co se nesplnila Dvorského předpověď, že roku 1994 dojde k vzniku Tisícileté říše, se komunita začala rozpadávat. Přestože tato sekta od roku 1995 neexistuje, uvádím ji ve své práci, neboť patřila mezi nejnebezpečnější sekty u nás.

Jóga v denním životě

Zakladatelem Jógy v denním životě je Mahámandelěšvar Paramhans svámí Mahéšvaránanda (svými žáky nazývaný Svámídzí). Ihned po Svámídzího příjezdu do Evropy se jeho systém stal velmi oblíbeným, protože nabídl účinný způsob, jak se lidé mohou zbavit stresu a civilizačních potíží.

K dosažení tělesného, duševního i sociálního zdraví se doporučuje kombinovat

- ❖ tělesná cvičení (*ásany*), dechová cvičení (*pránájámy*), relaxační techniky,
- ❖ vegetariánskou stravu a odmítání jakýchkoli drog,
- ❖ meditace sebedotazováním a vnitřní a vnější očisťování (*hathajógové krije*),
- ❖ lásku ke všem živým tvorům a ochranu životního prostředí,
- ❖ toleranci k ostatním národům a kulturám.

Protože systém Jóga v denním životě vychází z hinduismu, obsahuje i duchovní cíle – *splynutí individuální duše s Bohem*.

Na území České republiky působí Jóga v denním životě od roku 1973. Český svaz Jóga v denním životě (1995) sídlí v Maháprabhudíp ášramu ve Střílkách na Kroměřížsku a sdružuje jedenatřicet samostatných poboček. Ve Střílkách se konají pravidelné letní semináře za účasti zakladatele systému (*satsangy*). Všechna aktivní střediska provozují kurzy jógy, které mají značnou účast. Většinou je však navštěvují lidé pouze pro fyzioterapeutické účinky, aniž by se zajímali o její duchovní zázemí.

Ášram ve Střílkách v současné době obývá asi dvacet osob. Jejich úkolem je především udržovat plynulý chod komunity. Aktivně se účastní mezinárodních humanitárních projektů, například Projektu podpory základního vzdělání chudých indických zemí nebo Projektu na shromažďování dešťové vody v poušti. [26]

V srpnu 2001 rozčeřil vody slovenského školství návrh Ministra školství Ľubomíra Ftáčnika zavést Jógu v denním životě do škol jako nepovinný předmět. Proti stáli církevní hodnostáři, kteří se obávali, že jóga se stane nevhodnou alternativou náboženství. [27] Tento konflikt byl téměř zbytečný, protože prvky jógy se zcela běžně ve cvičebních osnovách objevují. Výsledek ministrova plánu by tak cvičení pouze systematizoval. Mezi odpůrce jógy z řad křesťanů patří například manželé Jírovi, jejichž článek Jóga versus křesťanství vyjmenovává její nebezpečí. [28] Po jeho přečtení jsem však měla pocit, že některé jejich argumenty mluví spíše pro jógu než proti ní.

Jedním z těchto argumentů je, že „jóga vede člověka k tomu, aby se zabýval sám sebou.“ – na rozdíl od autorů psychologové považují sebepoznání za důležité východisko sebeformování a seberealizaci za významnou součást celkové zralosti osobnosti. [29] Dalším takovým výrokem je věta, že „Jóga povzbuzuje přesvědčení, že spasení je ze skutků.“ Nejedná se o spásu skrze cviky, jak se domnívají manželé Jírovi, ale součástí jógy je doporučení chovat se takovým způsobem, aby nebylo ubližováno ostatním živým tvorům atp. Neznalost jógy a hinduismu vyplývá i z dalších jejich názorů: „Jóga způsobuje destrukci vlivem hříchu.“ či „Jóga vede k otevření se temným silám.“ Je otázkou, zda manželé Jírovi výše uvedeným skutečnostem opravdu věří, nebo zda se jen pokouší zbavit se nevídané konkurence.

Maharishiho ajurvédská společnost (Transcendentální meditace)

Hnutí založil Ind Mahesh Prasad Warma, známý jako Maharishi Mahesh Yogi. Když bylo jeho učení v Indii striktně odmítnuto, odjel do Spojených států, kde roku 1959 založil „Hnutí za duchovní obnovu“. Ani zde se nedostavil úspěch, dokud se neseznámil s Beatles. Teprve jejich podpora, stejně jako propagace dalšími vlivnými osobnostmi (například Mia Farrow, Jane Fonda), mu zajistila popularitu. Netrvala však dlouho – Beatles se cítili Maharishim podvedeni a přerušili s ním všechny styky.

Maharishi doporučoval jako prostředek k dosažení psychické rovnováhy a zvýšení výkonnosti meditace a džapování. Pokročilejším následovníkům byl nabízen program siddhi, jehož završením byl měla být levitace. Maharishi se nespokojil jen s tímto skromným cílem – praktikování transcendentální meditace jedním procentem obyvatel planety má prý zlepšit podmínky života na Zemi (tzv. Maharishiho efekt).

Mezinárodní společnost pro uvědomování si Kršny (Haré Kršna)

V roce 1966 založil Ind Abhaj Čaran De v New Yorku mezinárodní sdružení ISKCON (International Society for Krishna Consciousness). Hnutí se stalo oblíbené především u hippies a na veřejnosti je podporovali i významné kulturní osobnosti, například George Harrison, Bob Dylan či Allan Ginsberg. Abhaj později převzal jméno Bhaktivédanta Swami Prabhupáda.

Základní myšlenky hnutí můžeme hledat v hinduismu a védské literatuře, zejména Bhagavadgítě. Bůh je chápán jako absolutní princip (*brahma*), který je přítomen v každém z nás (*átman*) a uctíváno je jedno z jeho vtělení, Kršna. Právě oddanost Kršnovi je základní podmínkou spásy (*bhaktijóga*).

Členové hnutí musí dodržovat přísný řád. Mezi hlavní regulativa patří:

1. vegetariánská strava,
2. vyvarování se omamných jídel a prostředků (drog, alkoholu, kávy, čaje, kaka),
3. zákaz her,
4. zákaz volného pohlavního styku (tj. takového, který neslouží k plození dětí).

Minimálně šestnáctkrát denně příznivci hnutí džapují, tzn. za pomoci mály (růženec ze sto osmi kuliček) opakují mahámantru, která opěvuje boží jméno. Členy charakterizuje speciální oblečení (dhótí, sári) a vyholená hlava. Znakem zasvěcení je nové jméno.

Osho

Osho se narodil v Indii pod jménem Rajneesh Chandra Mohan. Po vystudování vysoké školy působil jako učitel sanskrtu a univerzitní profesor filosofie. Po odchodu z univerzity založil v Púně ášram a začal si říkat Bhagwan Shree („pan, který poznal, že je bůh“). Jeho učení vycházelo z hinduismu, ale cesta k osvobození byla v jeho pojetí značně zjednodušená – stačila bezmezná oddanost k jeho autoritě a nepotlačování emocí a pudů. Mnoho Rajneeshových následovníků bylo jeho meditacemi poznamenáno, častá při nich byla zranění i znásilnění.

Počátkem 80. let unikl do Spojených států a založil zde nový ášram Rajneeshpuram. Zatímco jeho žáci pracovali dlouhé hodiny na zútulnění ášramu, sám vůdce se zahrnoval přepychem a bohatstvím. Získal je z mnohých heren a barů v městečku, jakož i z prostituce svých chudých žáků. Stále častěji se objevovaly útoky z okolí, až nakonec byl ášram nucen vybudovat městskou armádu. Po obvinění z daňových podvodů a dalších kriminálních činů byl Rajneesh z Ameriky vyhoštěn.

Poslední období svého života strávil Rajneesh opět v Indii, tentokrát pod jménem Osho. Jeho činnost z tohoto období je dnes nejvíce známa, ať už se jedná o běžně dostupné knihy nebo kursy dynamické meditace. Jeho popularita pokračuje i po jeho smrti v roce 1990.

Scientologická církev

Scientologickou církev založil roku 1954 spisovatel sci-fi literatury Lafayette Ronald Hubbard. Podle něj má člověk předky v bozích – thétanech. Scientologie obsahuje prvky buddhismu, hinduismu (reinkarnace) a okultismu. Cílem je rozvzpomenutí se člověka na jeho božský původ, a tím odhalení jeho neomezených schopností.

Scientologie jde ruku v ruce s dianetikou, která má spíše komerční charakter. Nabízí různé psychotherapeutické kurzy, které mají pomoci jedinci odhalit jeho skryté možnosti a překlenout jeho problémy. Po první bezplatné návštěvě je mu doporučen tzv. *auditing* – terapeutické sezení, kdy auditor za pomoci detektoru lži (*E-metru*) odhalí negativní zážitky klienta (*engramy*) a doporučí mu postup, jak se jich zbavit. Obvykle následuje nekonečný koloběh auditingů a motivačních kurzů, přičemž intimní informace, které při nich „léčený“ na sebe prozradí, bývají zaznamenávány a archivovány. Negativním důsledkem mohou být nejen dluhy, ale také strach z vydírání a podle některých psychologů i duševní problémy.

Jedno takové školení zapříčinilo v roce 2003 odchod ředitelky Moravské galerie, paní Kaliopi Chamonikola. Ta pronajala na manažerské školení zaměstnanců galerie firmu Business Success, která je spjatá se scientology. Tím ohrozila mimo jiné osobní údaje pracovníků. Bývalá ředitelka tvrdila, že firmu prověřila, a přesto neměla žádné reálné důkazy o jejím napojení na scientology. Oproti tomu vedení Moravské galerie poznamenalo, že ředitelka byla opakovaně informována o podezření ohledně školicí firmy, na což nereagovala. Sama se dokonce v předchozích letech seminářů pořádaných touto firmou účastnila, takže zřejmě měla o průběhu školení a o firmě samé více poznatků. [30]

Ke známým aktivitám scientologie patří také tzv. purifikační program, jehož cílem je očistit tělo od „civilizačních jedů“. Postup je jednoduchý – změna stravování, pravidelný pohyb a saunování. Očištění je také hlavním principem působení scientologické organizace Narconon, která pomáhá léčit závislost na drogách.

V červenci roku 2004 pořádali scientologové v České republice protidrogovou kampaň „Řekni NE drogám, řekni ANO životu“. Státní orgány se od této akce nejen distancovaly, ale dokonce před ní varovaly. Kampaň byla totiž pořádána lidmi bez odborných znalostí problematiky a spíše než pro prevenci závislostí byla určena k náboru nových členů. [31]

Společenství ducha svatého pro sjednocení světového křesťanství (Církev sjednocení)

Církev sjednocení založil Jihokorejce Sun Myung Moon v roce 1954 na základě svého vidění, ve kterém hovořil s Kristem, Buddhou i Muhammadem. Vydal knihu „Božský princip“.

Hlavním úkolem moonistů je vytvořit království nebeské na zemi. Základem má být rodina – sňatek a manželství jsou posvátné. První člověk, Adam, měl být předurčen k tomu, aby se oženil s Evou, a spolu by se stali prarodiči lidstva. Jenže Eva obcovala s Luciferem, takže Bůh poslal na zem druhého Adama – Ježíše Krista. Než však stačil založit rodinu, byl ukřižován.

A na třetím Adamovi – Moonovi – je, aby se svým příkladným rodinným životem stal vzorem pro ostatní. Se svou ženou Hak Ja Han si nechávají říkat „praví rodiče“ a pomáhají ostatním při zakládání ideálních rodin tím, že lidem vybírají jejich partnery. Budoucí manželé se seznámí často až při obřadu. Obvyklé je také oddávání živých se zemřelými.

Řadoví moonisté jsou nuceni prodávat po ulicích (značně předražené) výrobky, jako jsou bonbóny, růže a svíčky; vybírají peníze na fiktivní charitu. Církev sjednocení však není jen organizací náboženskou, ale i politickou a hospodářskou (vlastní např. deník The Washington Times). Moon byl vězněn za daňové úniky, má zakázán vstup do Německa a Velké Británie.

Reiki

Po revoluci se v České republice dostaly na povrch kromě alternativních náboženství i nové, netradiční způsoby léčby. V nabídce alternativní medicíny zaujímá jedno z předních míst Reiki. Název Reiki vychází ze dvou japonských slov – „rei“ = vesmír a „ki“ = energie. Za pomoci této vesmírné energie dochází k obnově harmonie v lidském těle a tím eliminaci případných zdravotních potíží. Do těla je životodárná energie dodávána prostřednictvím zasvěcených Reiki. Ti se jen dotýkají dlaněmi klienta a působí jako „kanálky“, kterými energie proudí. Tělo údajně samo ví, na kterých místech a kolik energie potřebuje. Pokud jedinec univerzální energii odmítá, není možné mu ji vnutit, například tím, že by zasvěcený seděl vedle nemocného v tramvaji. Prostředníkovi také nehrozí žádné nebezpečí – zároveň s léčeným člověkem přijímá léčivou energii i on.

Existuje několik stupňů zasvěcení. Zasvěcenci prvního stupně již mohou léčit ostatní. Druhý stupeň jim umožňuje darovat energii na dálku. Po absolvování třetího stupně jsou mistry – mohou zasvěcovat do Reiki další zájemce.

Poskytovatelé energie Reiki odmítají nařčení ze sektářství – pokud člověk nechce, nemusí se po zasvěcení jakkoli angažovat v jejich společných akcích, jeho schopnosti tím nezmizí. Ačkoli jejich „učení“ obsahuje náboženský základ (energie byla jejímu znovuobjeviteli Mikao Usui seslána po mnohadenních meditacích), není nutná víra v Boha ani žádné rituály s ní spojené. Příznivci Reiki také upozorňují, že nenahrazuje běžnou, medikamentózní léčbu.

Účinky Reiki jsou viditelné zejména na psychice klientů, proto může být předávaná energie prospěšná u psychosomatických potíží, např. při nespavosti či k odstranění následků stresu.

Sahadža jóga

Sahadža jóga vychází z hinduismu. Její zakladatelkou je Sri Mataji Nirmala Devi, Její božská výsost či prostě Svatá Matka. Učení Sahadža jógy je založeno na existenci *prány* (životního dechu) a kanálků (*nádi*), kterými je rozváděna do celého těla. Lidské tělo je protkáno sítí *čaker*, které jsou považovány za jakási centra pránické energie v jednotlivých oblastech těla. V nejnižší čakře je uložena *kundaliní* (hadí síla) a cílem meditací je probudit ji a dostat postupně přes všechny čakry do *sansáry*, výsledkem čehož je duchovní osvětlení. Zatímco podle Sahadža jógy je tento proces velice jednoduchý, jogíni varují nad uspěchanými a neodbornými pokusy o probuzení *kundaliní*, protože nesprávná manipulace s ní může způsobit vážné psychické i fyzické poruchy. Následovníci přesto k Svaté Matce, která jim může vybírat partnery a určovat způsob výchovy dětí, vzhlíží jako k Duchu svatému. Meditují nad její fotografií, kterou nosí stále u sebe.

Satanismus

Satanismus je značně neurčitý útvar. Neexistuje žádná oficiální církev, žádná pravidla. Společným znakem je satan jako symbol vzdoru, odporu. Podle toho, vůči čemu je tento odpor namířen, můžeme satanismus rozdělit na tři základní proudy:

1. náboženský satanismus

Je nestarší formou satanismu. Jeho vzdor je namířen vůči většinovému náboženství. Typické je vzývání Satana jako skutečné bytosti. Obvyklé jsou sexuální a krvavé orgie při obřadech. Největší nárůst zaznamenal zejména v 17. století ve Francii, kdy docházelo k úpadku víry a jejímu nahrazování magií. Vznik novodobého satanismu je spojen s Aleisterem Crowleym, který se prohlašoval za Antikrista a Velkou šelmu 666. Napsal antibibli „Kniha zákona“, která obsahuje jednu ze základních tezí satanismu: „*Dělej, co chceš, to ať je tvůj celý zákon*“. Dalšími skupinami patřícími do tohoto proudu jsou například Církev Posledního soudu a Séthův chrám.

2. antimorální satanismus

Satan je chápán jako vzdor proti morálce. Satanisté tohoto proudu nevěří v reálnou existenci satana. Je pro ně pouze symbolem volnosti a požitkářství. Razí myšlenku, že člověk nemá potlačovat své instinkty, naopak má naplňovat své přirozené touhy. Striktně se však distancují od krvavých rituálů a zneužívání dětí, což je proti přírodě.

Hlavní literaturou se stala kniha Satanská bible, kterou napsal Szandor La Vey, zakladatel První církve satanovy (1966, San Francisco). La Vey propaguje egoismus a ukájení choutek, což jediné je opravdu přirozené. Odmítá morálku a pokrytecké jednání křesťanů – člověk se nemá chovat dobře jen proto, že mu za to bylo slíbeno místočko v nebi, ale protože to sám považuje za správné. Ideálem je svobodný člověk, který dělá, co se mu zachce. Českou pobočku založil roku 1991 Jiří Valter, zpěvák skupiny Root.

3. antikulturní satanismus

Satanisté tohoto proudu vyjadřují odpor proti Západní (křesťanské) civilizaci. V této souvislosti se hovoří zejména o hudebních skupinách hrajících black nebo heavy metal, jejichž image je založena na satanských symbolech, v textech se objevují témata krve a smrti, koncerty připomínají černou mši. Faktem je, že fanoušci těchto skupin často o satanismu nic nevědí, zajímá je jen hudba, případně na sebe chtějí upozorňovat drsným vzhledem. K opravdovým orgiím nedochází, výjimečně jsou vyšetřováni v souvislosti s krádežemi a výtržnictvím na hřbitovech.

Satanismus bývá častý zejména u dospívající mládeže. V roce 2001 se rozrostl satanismus na jedné litoměřické základní škole tak mohutně, že musela být dokonce uspořádána přednáška pro rodiče a učitele. Přednášející, teolog Prokop Remeš, zúčastněné uklidňoval, že ve velké většině případů satanistická image s věkem ustoupí. [32]

V březnu 2004 se dostal satanismus do médií v souvislosti s šestnáctiletým sebevrahem. Ten skočil z okna SPŠ chemické v Pardubicích. Zda však ukončil svůj život v souvislosti se svou vírou v satana se neprokázalo. [33]

Sri Chinmoy

Učení Chinmoy Kumar Ghose vychází z hinduismu. Podle něj každý, kdo je bezmezně oddán Nejvyššímu (Supremovi), může dospět v jednotu s ním. V praxi se odevzdanost Nejvyššímu projevuje jako oddanost Chinmoyovi, který je s ním údajně do velké míry sjednocený. Nezbytné jsou pravidelné meditace a čtení Sri Chinmoyových spisů. Podmínkou je také úplné vzdání se sexu.

Sri Chinmoy klade velký důraz nejen na duchovní techniky, ale i na umění a sport (tzv. integrální jóga). Jeho následovníci o něm tvrdí, že je fyzicky zdatný (bez problémů uzvedne slona či letadlo) a umělecky nadaný, což je známkou vysoké pokročilosti v meditacích. Známa je jeho participace na akcích za světový mír – u nás se uskutečnilo několik mírových koncertů

(v Praze 1995, 1999 a 2004) a mírových běhů (zatím poslední Závod sebezpřekonávání 2004 v Kladně). Ke své propagaci používá také fotografie, na kterých je se slavnými osobnostmi (Matkou Terezou, Billem Clintonem, papežem Janem Pavlem II. aj.). Tyto celebrity se většinou od oficiální podpory Sri Chinmoye distancují.

Svědkové Jehovovi

Charles Taze Russel se na základě svých zkušeností s adventismem rozhodl založit vlastní skupinu „Traktátní společnost Siónské strážní věže“, která byla r. 1931 přejmenována na Náboženskou společnost Svědkové Jehovovi (dále jen „Svědkové“).

Tato církev je dobře organizovaná. Sídlo má v Brooklynu v USA, odkud je lidem do celého světa zvěstována skutečná pravda prostřednictvím časopisů „Strážná věž“ a „Probud'te se!“ Členové se několikrát týdně scházejí ke společnému studiu Bible. Mezi jejich povinnosti patří misijní činnost – po absolvovaném školení obchází byty a nabízí rozhovory o víře.

Mezi charakteristické znaky Svědků patří:

- vlastní výklad Bible,
- očekávání bitvy Armageddonu a konce tohoto světa,
- neslavení křesťanských svátků ani narozenin,
- popírání existence pekla a nesmrtelnosti duše,
- odmítání transfúze krve, zbraní a vojenské služby, neúčast na volbách aj.

Cílem úsilí Svědků je připravovat lidstvo na Armageddon. Po této bitvě mezi dobrem a zlem vstoupí asi 144 000 vyvolených do nebe a zbylí Svědkové zůstanou v ráji na Zemi. Nečlenové budou zatraceni. Víru členů neoslabilo ani to, že konec tohoto světa byl už několikrát mylně předpovězen.

Svědkové mají v České republice od roku 1993 statut náboženské společnosti. Plyne jim z toho mimo jiné i právo vyučovat svou víru na státních školách. Podle advokáta Svědků Lubomíra Müllera probíhá jejich výuka zhruba na třiceti základních školách v republice. [34]

V roce 2000 se ministerstvo kultury zabývalo stížnostmi, že Svědkové získali svou registraci na základě uvedení nepravdivých informací o jejich víře. Nejožehavější otázkou je odmítání krevních transfúzí. Ministerstvo požádalo organizaci o upřesnění jejího postoje k této problematice. Dle oficiálního vyjádření Svědků sice „poskytují dostupné informace o bezkrevných léčebných postupech, ale neurčují, jak se má nějaká osoba léčit“. [35]

Na oficiálních internetových stránkách Svědků www.watchtower.org je o používání krve obsáhlý článek „Jak může krev zachránit náš život?“. Na podkladě citací z Bible (zejména knih Mojžišových) obhajují Svědkové svůj názor, že Bůh zakázal zneužívání krve – ať už při perorálním požití nebo v lékařství. „*Ti, kteří si váží života jako daru od Stvořitele, se nesnaží uchovat si život přijímáním krve.*“ Následuje výčet nebezpečí, která jsou s krevními transfúzemi spojena: hemolytické reakce, větší náchylnost k pooperačním infekcím, nakažlivé choroby přenosné smrtí (AIDS, hepatitida, tyfus, a mnoho dalších, včetně těch, které nebyly lékařskou vědou dosud objeveny). Naštěstí nám nabízejí levnější a bezpečnější alternativy – obnovení objemu krve speciálními roztoky, vysokotlakové kyslíkové komory, preparáty obsahující železo, syntetický hormon ledvin erythropoietin, elektrokauterizace, podchlazení pacienta při operaci, laserové skalpely... . Bezkrvnou chirurgii lze použít při všech druzích operací – transplantacích, mozkové i cévní chirurgii. Lékaři nemusejí mít strach z odpovědnosti při léčbě Svědků – „*Ano, svědkové Jehovovi kooperativně nabízejí právní ujištění, že lékař nebo nemocnice nebudou postiženi právní odpovědností, když poskytnou požadovanou bezkrvní léčbu. Na doporučení zdravotnických odborníků každý svědek nosí kartu ‚Zdravotnický průkaz‘. Karta je každoročně obnovována a podepsána vlastníkem a svědky, často jeho nejbližšími příbuznými.*“ Naopak by měli brát prosbu Svědků jako výzvu své *dovednosti*. Přizpůsobit se přání pacienta ohledně bezkrvné léčby je v podstatě stejné, jako při léčení reagovat na jeho alergii či vysoký krevní tlak.

Nesprávně si text, běžně distribuovaný ve formě letáku, zřejmě vyložili kromě jiných i rodiče sedmiletého Dominika Jánoše. Ti – členové Svědků – trvali na tom, aby jejich syn nedostával krevní transfúze, ačkoli ty byly při léčbě jeho smrtelné choroby nezbytné. Soud musel rozhodnout o odejmutí Dominika z péče rodičů a ustanovení opatrovníka. [36]

Pro zajímavost uvádím rozhodnutí newyorského odvolacího soudu z roku 1979 v téže věci, které je citováno na výše zmíněných www stránkách: „*Nejvýznamnějším činitelem při rozhodování, zda se dítěti nedostává přiměřené lékařské péče ... je to, zda rodiče poskytnou svému dítěti přijatelný způsob lékařského ošetření z hlediska všech okolností a souvislostí. Takové zjišťování nemůže být vedeno v tom smyslu, zda rodič učinil ‚správné‘ nebo ‚špatné‘ rozhodnutí, protože současný stav lékařské praxe, přes obrovské pokroky, jen velmi zřídka umožňuje takové určité závěry. Ani soud nemůže zaujmout postavení náhradního rodiče.*“

Svědků se také týkalo několik policejních vyšetřování. Z novinových článků jsem vybrala dva, které ukazují na nebezpečnost této náboženské organizace. První případ se odehrál v roce 2002, kdy bylo vyhlášeno policejní pátrání po Anežce (7) a Michaelovi (9) Merglových. Podle jejich otce za jejich zmizení může jeho bývalá manželka, jehovistka, které sekta pomohla

s dětmi utéct za hranice [37]. Druhá událost se stala v roce 2003 ve Vysokém Chlumci. Rodiče se dvěma dětmi zde spáchali sebevraždu, zřejmě proto, že od Svědků odešli. Podle psychologů mohli rodiče po opuštění sekty trpět depresemi a pocity prázdnoty – a jako řešení zvolili právě sebevraždu [38].

Vesmírní lidé

Ivo A. Bendovi se údajně počátkem 90. let zjevila ve vlaku Českých drah mimozemská bytost Aštar Šeran. Od té doby o sobě tvrdí, že je kontaktem mimozemských civilizací a pravidelně informuje obyvatele České republiky o novinkách z vesmíru prostřednictvím letáků a přednášek. V roce 1998 vydal knihu „Rozhovory s poučením od mých přátel z vesmíru“.

Podle Bendy jsou lidstvo a Země stále více ovlivňováni negativními mimozemšťany. Země (v podání Bendy žijící bytost) zareaguje na jimi produkované „negativní vibrace“ přesně neurčenou přírodní katastrofou. Naštěstí je tu Benda se svými vesmírnými kamarády, kteří vybrané z nás nabерou na létající talíře a zavezou na planetu Jupiter. Po očištění se Země bude nazývat Mesiáš Alfa a jejím vládcem se stane Kristus. Lidé na ní budou žít v harmonii a lásce.

Benda ve svých vizích značně popustil uzdu fantazii. „Dobří vesmířané“ prý milují českou kulturu (zejm. Babičku a pohádky o Krtečkovi), „špatní“ naopak působí prostřednictvím televize Nova a BIS. Psychiatrii považují Bendovy prohlášení za důsledek halucinací.

Ani Vesmírným lidem se nevyhnula pozornost médií. V březnu roku 2003 se na Václavském náměstí v Praze upálil mladý sebevrah. Ve svém dopise na rozloučenou a v prohlášení Pochodeň 2003 se hlásí k této sektě. Ivo A. Benda sice uznal, že má stejné názory jako mladík, ale sebevraždu ani on, ani jeho vesmířané neschvalují. [39]

V listopadu téhož roku vzbudil pohoršení mladík, který si odpracovával svou civilní službu v přerovské nemocnici. Tiskl totiž letáky propagující Vesmírné lidi na papíry s operačním rozpisem pacientů, které obsahovaly jejich soukromé údaje i diagnózy. [40]

3.3 Kariéra sektáře

V této podkapitole popíšeme průběh „kariéry“ sektáře, od jeho vstupu až po možný odchod. Samozřejmě se jedná pouze o určitý ideální model. Cesta každého jedince do/z sekty je individuální, stejně jako život v ní; záleží na osobnosti a charakteru daného kultu.

Steven Hassan [41] uvádí ve své knize tři základní možnosti **vstupu do sekty**:

1. obrátí se na nás známý nebo příbuzný, který už členem kultu je

Osoby, ke kterým máme citový vztah, se nás pokouší získat pro sektu a využívají při tom toho, že nám může přijít neslušné odmítnout. Stejně tak může do sekty spadnout partner, který se snaží o záchranu vztahu se členem sekty. Netuší, že díky propracovaným manipulativním technikám může být i jediná návštěva v takovém společenství začátkem psychické závislosti.

2. osloví nás a přáteli se s námi cizí osoba

Mezi základní úkoly členů sekt patří misijní činnost, při které se pokouší pro sektu získat nové následovníky. Před touto činností absolvují školení ve verbální a neverbální komunikaci. Zároveň se učí odpovědi na nejčastěji kladené otázky. Tento soubor reakcí se stále rozšiřuje, neboť i v průběhu náborové činnosti se členové pravidelně scházejí a navzájem si vyměňují zkušenosti.

Misijní činnost probíhá v následujících podobách:

- obcházejí byty a nabízejí společné studium Bible,
- nabízejí na ulici časopisy – typickými místy jsou okolí nemocnic a vlaková nádraží,
- skupina mladých lidí zpívá náboženské písně, zatímco jednotlivci oslovují vybrané „oběti“, ptají se jich na otázky smyslu života a náboženství, lákají je k návštěvě jejich společenství.

Většinu budoucích sektářů oslovili náboráři v *kritickém období života*. Tato období jsou spojena s nějakou změnou – ztrátou zaměstnání, změnou bydliště, rozchodem s partnerem, obdobím náročné zkoušky, odchodem dětí z domova, smrtí někoho blízkého aj. Pokud člověku v těchto krizích chybí opora v rodině, téměř vždy podlehně. Zároveň však sekta dbá, aby do svých řad přibrala jen osoby psychicky a fyzicky zdravé. Bude totiž požadovat od člena přerušování styku s rodinou a přáteli, odchod ze zaměstnání, přísnou změnu životního stylu – a to by dlouhodobě psychicky labilní a fyzicky oslabený člověk stěží zvládl.

3. u příležitosti nějakého kulturního organizovaného podniku

Do sektářské skupiny se může jedinec dostat, aniž by byl předem informován o jejím náboženském zázemí. Díky taktice „záštitných organizací“ sekta ulapí i takové osoby, které by jinak vstup do společenství striktně odmítly. Činorodé a aktivní lidi naláká na akce, jako jsou:

- meditativní a relaxační soustředění,
- přednášky z různých oblastí (filosofie, zdravotnictví, ochrana životního prostředí aj.),
- jazykové kurzy,
- zdravotní cvičení,
- psychoterapeutické kurzy,
- mírové a charitativní akce.

Jako reklamu používají sekty i známé osobnosti. Fotky s nimi při náhodných setkáních vydávají za důkaz podpory jejich učení. Celebrity přijímají pozvání na sympozia a festivaly, aniž by byly (stejně jako další účastníci) podrobněji informovány o skutečném pořadateli.

Při prvních setkáních je potenciální člen zahrnován láskou, lichotkami a pozorností. Jedná se o takzvaný *love bombing* (bombardování láskou). Takový zájem zapůsobí především na citlivou osobnost. Ta se ve vřelých „přátelských“ rozhovorech brzy svěří se svými pocity a myšlenkami. A čím víc toho o člověku sekta zjistí, tím snáze s ním pak může manipulovat.

To však není jediná manipulativní technika, kterou verbíři používají. Porterfieldová [42] uvádí dalších sedm způsobů, jak sekta docílí oslabení pozornosti a snížení schopnosti racionálního hodnocení situace:

1. neuspokojování základních fyziologických potřeb (spánku, potravy, sexu),
2. neznámé prostředí a senzorické přetížení,
3. drogy, meditace a další techniky, jak se dostat do transu,
4. přesvědčení, že jedině sekta ví, jak zlepšit svět / docílit spásy / být úspěšný...,
5. identifikace se skupinou a snaha zapadnout následováním vzorů,
6. nastínění toho, co se stane, jestliže jedinec v sektě nezůstane,
7. odevzdání se.

Během psychické manipulace dojde ke změně identity. Po psychickém a fyzickém oslabení dochází k přesvědčování, že život jedince před vstupem do sekty byl špatný. Sekta v něm vzbuzuje pocity viny a méněcennosti. Následuje ujištění, že když bude uznávat učení sekty a účastnit se na jejím životě, může vše napravit. A tak se člověk nebrání vytvoření nové identity – nových vzorců chování, způsobu života i myšlení. Děje se tak pomocí kognitivních (učení se

poučkám a pravidlům) i emocionálních technik (přejímání postojů, nápodoba ostatních členů). Nová identita je podporována kritikou bývalého života, přijetím nového jména, „darováním“ veškerého majetku. Završením tohoto procesu bývá iniciační obřad, často za přítomnosti všech členů, po kterém nováček získává statut „staršího člena“.

Poté, co jedinec absolutně přijal „pravdy“ sekty a vzdal se veškeré minulosti, se dostává do fáze „**život v sektě**“. Ta má několik charakteristických znaků:

- a) izolace – člen se nesetkává s rodinou ani přáteli, nenavštěvuje zájmové kroužky ani kulturní akce. Pohybuje se jen v prostředí sekty, která jej utvrzuje v tom, že vnější svět je špatný.
- b) kontrola informací – v nejranějších fázích bývají členovi podávány pouze „vhodné“ informace. Jejich omezený přísun je zabezpečen zákazem komunikace s okolním světem, včetně poslechu rozhlasu, sledování televize a čtení tisku. Časem dochází k podvědomé selekci. Sektář bere v úvahu jen to, co souhlasí s učením a politikou sekty. Ostatní nevnímá nebo nebere v úvahu.
- c) ritualizace činností a vytvoření stereotypů
- d) práce pro sektu – snaha naplnit den člena tak, aby neměl žádný volný čas. Práce pro sektu spočívá v náboru nových členů, přípravě charitativních akcí či zajišťování chodu komunity. Kdo má malé výkony, u toho je vytvářen pocit viny. V původní „přátelské“ komunitě se objevují, ačkoli členové si to neuvědomují (nebo si to nechtějí přiznat), konkurence a rivalita. Pokud člověk zrovna nepracuje, má se zabývat duchovními záležitostmi – meditacemi, čtením posvátné literatury aj.
- e) naprostá poslušnost – neexistuje vlastní názor, podporuje se konformita. Jako výraz absolutní oddanosti je požadováno věnování veškerých peněžních prostředků na provoz společenství. To vše je zajišťováno hrozbou sankcemi. Sektář je také varován před odchodem ze skupiny.

Existují tři způsoby, jak **opustit sektu**.

1. odchod

Po čase člověk zjistí, že život v sektě není takový, jaký mu slibovali před jeho vstupem do ní. Přátelství a lásku nahradila práce a náboženské obřady, stále častěji se projevuje stesk po bývalém životním stylu a blízkých osobách.

Opustit sektu je však těžké z celé řady důvodů:

- pocity strachu a viny – sekta jej po celou dobu jeho přítomnosti varuje před odchodem. Nejenže život „venku“ je zlý a zhýralý, ale po odchodu může jedinec očekávat nemoc, smrt sebe či někoho blízkého, někdy i celosvětovou katastrofu. K odstrašení může pomoci příklad některého bývalého člena, kterému se nepodařilo znovu se zařadit zpátky do „normální“ společnosti.
- výčitky svědomí a pocity studu – protože člen opustil všechny své dřívější kontakty, má obavy z návratu. Jak asi zareagují jeho rodina a přátelé, když se vrátí zpět? Pochopí jej, odpustí mu?
- nedostatek financí – člen je požádán, aby daroval sektě veškerý svůj majetek. Většinou to také udělá, avšak rozhodne-li se odejít, může být právě tato okolnost největší komplikací.
- výhrůžky – v extrémních případech sekta hrozí ex-členům fyzickým násilím či likvidací

2. vyhnání

Ačkoli se sekta pokouší získat co nejvyšší počet příznivců, existují i situace, kdy se jich pokouší zbavit. Vyhnání mívá několik příčin

- člen klade příliš mnoho otázek, zpochybňuje učení,
- člen odepře absolutní poslušnost,
- člen má zdravotní či psychické potíže, které vyžadují péči.

3. vyvedení

Snaha dostat sektáře ze závislosti na sektě. Tomu pomáhá výstupové poradenství, na kterém se podílí jak psychologové, tak bývalí členové sekty. Klíčová bývá asistence rodiny a přátel. V průběhu vyvedení je třeba vést jedince ke kritickému zhodnocení jeho života v sektě, apelovat na jeho dřívější sny a činnosti, vyjádřit podporu a důvěru v jeho rozhodnutí a nabídnout mu vhodnou alternativu k sektě.

Jestliže bývá při vyvedení použito fyzického násilí, hovoříme o deprogramování. Při tomto procesu hrozí podle odborníků rozvinutí těžké psychické poruchy. [43] Navíc tomu, kdo deprogramování provede, hrozí žaloba pro porušování lidských práv.

3.4 Následky členství v sektě na osobnost jedince a jeho vývoj

Protože sekty psychickou manipulací omezují svobodu jedince a zamezují jeho vývoji, nemohu ve své práci opomenout psychické, fyzické a sociální následky členství v těchto náboženských komunitách.

Fyzické následky

Vstup do sekty ve většině případů znamená až drastickou změnu životního stylu, která s sebou přináší nejrůznější a někdy i celoživotní zdravotní následky.

Nebezpečím pro zdraví člena je především nový denní režim, který mu zcela, až do poslední minuty, naplňuje den. Neustálá činnost, nedostatek odpočinku, neodpovídající přísun potravy – to vše přispívá ke stresu a vyčerpání. Psychosomatickými nemocemi, které se v souvislosti s tímto objevují, jsou žaludeční potíže, migrény a celkové oslabení organismu.

V některých sektách dochází k zanedbání lékařské péče. Nemoc bývá považována za nedostatek víry. Chorému členovi je slíbeno, že pokud se bude více modlit a postit, a když bude pilněji plnit příkázání vůdce, jeho stav se rychle zlepší. K tomu, že členové sekt nevyhledávají odbornou zdravotní péči, přispívá také fakt, že mnohdy bývá jejich zaměstnavatelem sekta, která za ně neodvádí zdravotní pojištění. Případné lékařské ošetření si člen nemůže finančně dovolit, protože všechn svůj majetek odevzdal společenství.

Po revoluci se v České republice vyrojily nesčetné možnosti využití alternativní medicíny. Jedná se především o tisíciletou praxi ověřené techniky z východu (akupunktura, reflexologie, baňkování) i z našeho prostředí (bylinky a přírodní léčiva). Neocenitelné služby mohou nabídnout v případě léčby běžných civilizačních chorob, jako jsou nemoci páteře, obezita, migréna a stres. Nebezpečí nastává, pokud o sobě léčitel tvrdí, že dokáže zázrakem vyléčit rakovinu a další smrtelné choroby.

Zvláštním případem omezení zdravotního ošetření je odmítání krevních transfúzí Svědky Jehovovými. Tvrdí, že sice vyžadují kvalitní lékařskou péči, ale bez používání krevních derivátů. Tím ohrožují svůj život, protože při některých onemocněních je tento druh zdravotního ošetření nezbytný a nemnoho nemocničních zařízení na našem území disponuje jimi žádanými alternativami. Zvláště diskutabilní je toto přání, pokud se týká nezletilých dětí.

V zahraničí se dále objevují hromadné vraždy a sebevraždy členů. Obvykle jsou způsobeny závislostí členů na vůdci. Mezi takové kulty patřili například Svatyně lidu Jima Jonese (zastřeleno či otráveno 913 lidí), Nebeská brána Marshalla Applewhite a Bonnie Nettlesové (otráveno 38 osob), Řád Chrámu slunce Luca Joureta (74 obětí) či Davidiáni Davida Koreshe (86 zastřelených a upálených). V našich podmínkách se zatím žádná hromadná sebevražda nekonala; pokud došlo k nějakému sebeublížení, jednalo se vždy o individuální čin, od kterého se oficiální vedení náboženské skupiny distancovalo.

Psychické následky

Životem v sektě jedinec ztrácí svou původní identitu, na jejíž místo nastupuje nová, sektou vytvořená. Přináší s sebou změny v citění, myšlení i chování.

Žádaným výsledkem působení sekty je závislost. Jedinec postupně přestává racionálně uvažovat a řídí se jen nařízeními a příkazy vůdce. V mnoha případech mu to vyhovuje, protože ztrácí odpovědnost za své jednání. To, že se přestává samostatně rozhodovat, způsobuje jeho pasivitu. Lidem, kterým se podaří ze sekty odejít, činí po návratu do běžného života potíže i ta nejjednodušší rozhodování – co si dát k jídlu, co si obléci či co dělat ve volném čase. Musí se také potýkat se zhoršenou pamětí a neschopností soustředit se.

Pobytem v sektě také dochází ke změně hodnotové orientace. Ostatní členové vyvíjejí účelný tlak na nového člena s cílem vnutit mu pocity, že jeho předešlý život byl špatný, zatímco jeho současný životní styl odpovídá tomu, co od něj vůdce / bůh očekává. Hodnoty jako zdraví, rodina či přátelství jsou nahrazeny takovými, které slibují spásu – bezmeznou oddaností vůdci či přísným plněním požadavků daného náboženství. Po návratu ze sekty domů jedince čeká těžký úkol – obnovit svou starou identitu a najít nový smysl života. V případě, že se to nepodaří, může se dostavit pocit vzduchoprázdna a následný pokus svou zdánlivě beznadějnou situaci vyřešit sebevraždou.

Některé sekty užívají k navozování mystických zážitků narkotika, výsledkem čehož je drogová závislost. Odvykací stavy, kruté tělesné tresty a izolace jsou faktory, které mohou vyvolat poruchy osobnosti.

V případě, že se sekta dozví o zamýšleném odchodu svého člena, uchýlí se i k vydírání a vyhrožování, aby si jej udržela. Může tím vyprovokovat paranoii a různé fobie. Snaha o jejich eliminaci se může navenek projevit v podobě sebevražedných tendencí.

Podle Porterfieldové [44] další potíže, se kterými se bývalí členové setkávají, jsou:

- ☐ pocity nesmyslnosti, bezvýznamnosti,
- ☐ lítost nad ztraceným časem,
- ☐ citová propadnutí a zhroucení, která se obvykle ve větší míře vracejí až půl roku,
- ☐ úzkosti a panické pocity ohrožení,
- ☐ vztek na sebe a na sektu.

Následky v sociální oblasti

Po příchodu do sekty je nováček tlačěn k opuštění svých blízkých a zprerhání jakýchkoli kontaktů s nimi. Musí se vzdát svých zájmů a cílů, opustit školu či zaměstnání, darovat sektě veškerý svůj majetek. Někdy dochází ke změně vzhledu a jména. Následuje zúžení množství informací o vnější společnosti tak, aby odpovídaly potřebám sekty. Účelem tohoto procesu je vytvoření nové identity a zajištění konformity. Absolutní formou izolace je život v komunitě.

Jestliže jedinec ze sekty odejde, nejenže se „nemá kam vrátit“, ale vzhledem k narušení schopnosti normální komunikace mu dělá potíže navázat vztahy nové. Tím, že je zkreslen jeho pohled na reálný svět, je problematické znovu se do něj zařadit, přizpůsobit. Cítí se osamělý. Objevují se pocity viny za to, že opustil svou rodinu a přátele, a za konání v době svého života v sektě. Dalšími negativními pocity, se kterými se u těchto lidí setkáváme, jsou stud a nedůvěra k lidem. Najdeme je především u ex-členů sekty, kde docházelo k porušování lidské důstojnosti formou týrání či znásilňování.

Některé sekty vzbuzují na veřejnosti takový odpor, že ačkoli je jedinec opustí a upřímně lituje svých tehdejších činů, už nikdy se nezbaví cejchu, kterého nabyt v souvislosti se svou spojitostí se sektou. Takovými činy, za které jsou sekty veřejností přísně odsuzovány, mohou být daňové podvody, vraždy odpůrců či bývalých členů i teroristické útoky.

Specifický vliv má život v komunitě na děti. Rodina jako instituce tu ztrácí svůj význam. Děti jsou vychovávány společně, autoritu rodičů nahrazuje autorita vůdcova, místo hraní věnují svůj volný čas práci pro sektu. Pokud vůbec existuje vzdělávání, tak jen do takové míry, aby odpovídalo potřebám sekty. Jestliže se dítě dostane do kontaktu se svými vrstevníky, probouzí v něm neznalost skutečného života pocity méněcennosti a neochotu navazovat styky s vnějším světem, čímž je upevňována jeho závislost na sektě. Děti, které vyrůstaly v silně náboženském prostředí (nemusí jít nutně o sektářské) nazýváme *boží vnoučata*. Podle Nilse Holma nemají tyto děti „*možnost odpoutat se od rodičů, vytvořit si vlastní identitu a samostatně zaujmout postoj k životním otázkám*“. [45]

Vstoupí-li do sekty člověk v období dospívání, musí se po odchodu z ní vyrovnat se specifickými obtížemi. Často totiž nemá dokončeno vzdělání, takže je problémem sehnat si zaměstnání. Pokud se neshledá s oporou rodiny, těžko se mu podaří školu dokončit. Po zbytek života tak může být odkázán na sociální podporu státu, případně na sezónní „práci kopáče“. Období dospívání je také důležitou fází psychosexuálního vývoje. Promarnil-li jedinec toto období, může pro něj být v pozdějším věku problémem navazovat vztahy s opačným pohlavím, přičemž pravděpodobnost toho se znásobuje, odešel-li ze sekty s prudérními názory ohledně erotiky.

Je dobré si uvědomit, že někdy není změna sociálního prostředí následkem vstupu do sekty, ale naopak důvodem vstupu do ní. Příčinou může být nefunkční rodina či skupina s patologickými prvky, jíž je jedinec členem. Komunitní život bývá využíván náboženskými skupinami, které pomáhají lidem zbavit se závislostí na návykových látkách. Je však již otázkou, jestli je efektivní vyměnit jednu drogu za další, která má sice příznivější ohlas u sociálního okolí, ale přesto zůstává stále jen jinou formou závislosti.

3.5 Závěr

Třetí kapitolu své práce jsem věnovala zvláštní části náboženského extremismu – sektám. Nejdříve jsem se zaměřila na základní dělení sekt a jejich znaky, ať už společné všem sektám (tzv. znaky obecné) nebo specifické, kterými se od sebe sekty navzájem odlišují.

Ve druhé podkapitole jsem uvedla krátké charakteristiky šestnácti nejrozšířenějších a nejznámějších sekt v České republice. U každé sekty jsem uvedla zakladatele / hlavního představitele, podstatné body jejího učení, případně v čem tkví její nebezpečí. Pokusila jsem se také vyhledat medializované případy týkající se sekt.

Další podkapitolu práce jsem nazvala „Kariéra sektáře“. Do sekty vstupuje člen buď obrátí-li se na něj známý či příbuzný, který je členem kultu, nebo osloví-li jej cizí osoba s cílem spřátelit se s ním a zlákat jej ke vstupu, případně u příležitosti nějakého kulturního organizovaného podniku. Odolat svodům náborářů je velmi těžké, neboť bývají školeni ve verbální i neverbální komunikaci a používají nejrůznější manipulativní techniky.

Život v sektě je individuální, protože záleží na charakteru sekty i osobnosti jedince. Dají se však najít prvky, které jsou pro sektářský život typické. Mezi ně patří např. izolace, kontrola informací, ritualizace činností, vytváření stereotypů, práce pro sektu a naprostá poslušnost.

Odchod ze sekty může být na přání člena, na základě iniciativy sekty (vyhnání) či z důvodu působení příbuzných a blízkých člena (vyvedení). Nechce-li sekta, aby člen odešel, předpovídá mu nemoc či smrt, případně mu jimi přímo vyhrožuje. Při odchodu by měl být vždy nápomocen psycholog, neboť opuštění sekty znamená vždy silnou psychickou zátěž jak sektáře, tak jeho pomocníků venku. Mohou se objevit fobie, pocity prázdnoty, neschopnost rozhodovat o svém životě. Neocenitelná je také podpora rodiny.

Život v sektě s sebou přináší nesčetné negativní působení na osobnost jedince a její vývoj. Rychlá a radikální změna životního stylu způsobuje řadu psychosomatických potíží. Nebezpečné je také zanedbání lékařské péče či přeceňování alternativní medicíny. V zahraničí se čas od času objevují hromadné vraždy a sebevraždy členů. Mezi psychické následky patří změna identity a hodnotové orientace, závislost, pasivita, fobie a mnoho dalších. Jako následky v sociální oblasti se dají označit opuštění rodiny a přátel, finanční závislost na sektě, nedokončené vzdělání. Návrat do běžného života bývá komplikován odcizením od svých blízkých i potížemi s navazováním nových mezilidských vztahů.

4 Nebezpečí pro mladou generaci

4.1 Společenské podmínky, ve kterých dnešní mládež vyrůstá

Společnost je „souhrn vztahů mezi lidmi vzniklý v průběhu postupného vydělování se člověka z přírody“. V užším slova smyslu ji chápeme jako „vyhraněnou skupinu lidí v rozsahu mezi rodinou a státem“. [46] Na člověka je v průběhu jeho vývoje působeno tak, aby si osvojil normy, hodnoty a postoje, které jsou pro danou společnost (kulturu) žádoucí. Toto vrůstání člověka do společnosti (socializace) probíhá jak záměrným působením vychovatelů, tak je ovlivněno i pouhou existencí jedince v daném sociálním prostředí.

Socializace je proces, který probíhá po celý život. Vnější prostředím je jedinec směřován k tomu, aby se z něj vytvořila modální (konformní) osobnost. Někdy dochází k určitým odchylkám od sociálních norem (deviacím). Jedinec se buďto nechce zařadit do společnosti a přijmout její normy, nebo naopak společnost odmítá přijmout jedince. [47] Deviaci nelze ztotožňovat s kriminálním jednáním, protože se může jednat i o odchylku v pozitivním směru.

K takovému odmítání „vnucovaných“ hodnot a touze po individualitě dochází v posledních desetiletích stále častěji. Je spojováno s kritikou konformní a neosobní společnosti, burcováním k ochraně životního prostředí a propagací alternativního způsobu života. Snahy nejrozumnějších aktivistů v této oblasti bývají většinou společností přijímány nejčastěji lhostejně, někdy musí čelit i pohrdání, posměškům až agresivním reakcím.

Přitom volání po změně se ozývá i z řad mnohých odborníků: sociologů, ekologů, filosofů, futurologů a mnohých dalších. Ze stovek dostupných analýz současné (postmoderní, informační, konzumní...) společnosti jsem vybrala tu od Konrada Lorenze [48]. Lorenz přirovnává společnost k živému organismu. Každý organismus si během svého historického vývoje selekcí a adaptací vybral ty struktury a funkce, které jsou pro jeho život nezbytné. Jestliže se však některá funkce zeslabí či zesílí natolik, že není možné udržet rovnováhu, může dojít k narušení fungování celé soustavy. Skutečnosti, které mohou narušit homeostázu, nazval Lorenz „osm smrtelných hříchů“:

1) přelidnění

Čím větší je na určitém území hustota obyvatel, tím menší je kvalita jejich vztahů k sobě navzájem. Člověk musí vybírat, ke komu bude chovat největší náklonnost a nejryzejší city, protože prostě nelze milovat všechny. Na druhou stranu to znamená, že se vyhýbá citovému jednání k ostatním lidem, což vede k lhostejnosti až agresi.

2) devastace prostředí

Stejně jako lidská společnost, i celá příroda se skládá ze struktur, které jsou ve vzájemných vazbách – jednotlivé živé organismy jsou přizpůsobeny životu vedle sebe a do jisté míry jsou na sobě i závislé. Příroda zaručuje jemnými mechanismy udržování rovnováhy. Člověk a jeho technologie však jako rakovinná buňka narušuje plynulý chod vzájemně se doplňujících jednotek. Zapomněl na vyčerpatelnost zdrojů a bezmezně přírodu drancuje.

3) běh o závod se sebou samým

V přírodě probíhá proces zvaný selekce – vítězí ten nejsilnější a nejschopnější přizpůsobit se vnějším podmínkám. Každý organismus přeměňuje své vlastnosti tak, aby předány další generaci zvýšili pravděpodobnost úspěchu přežití druhu. Člověk zavedl vnitrodruhovou selekci – soutěživost mezi lidmi, podporovanou touhou po majetku. Tato selekce nejenže nevytváří dokonalejší formu člověka, ale naopak přispívá k jeho záhubě. Honba za vyšší životní úrovní a strach z neúspěchu zabraňují člověku zpomalit a zamyslet se nad svým jednáním. Kdyby tak učinil, možná by si uvědomil, že boj o přepych mu způsobuje zbytečné zdravotní problémy a ničí skutečné hodnoty.

4) vyhasnutí citů

Lidský organismus funguje na principu hédonismu – maximalizace příjemného a minimalizace nepříjemného. Základní podmínkou je zvážení, kolik energie jsme do získání příjemného ochotni investovat. Moderní člověk je přecitlivělý vůči strasti a naopak otupělý vůči slasti. V praxi to znamená, že touží po okamžitém uspokojení všech potřeb, ale není ochoten na dosažení toho vydat žádnou energii, respektive přestát nějakou tu strast. Výsledkem je nuda a touha po stále nových podnětech ⇒ nenasytnost. Toho využívají obchodníci, kteří v nás vytvářejí umělé potřeby. O co jednodušší je pak vytoužený objekt získat, o to rychleji nás omrzí. To platí i u sociálních vztahů – lidé se snaží nevázat se (strach z utrpení), usilují jen

o sexuální ukojení (dosažení slasti). Jestliže člověk nezačne brát strast jako součást cesty k dosažení slasti a nezačne s nástrahami života bojovat, nikdy si neuvědomí jeho skutečnou cenu.

5) genetický úpadek

Lidstvu byly geneticky dány do vínku reakce, které pomáhají zbavit společnost asociálů. Tito jsou nebezpeční, protože nejsou schopni nést odpovědnost za své jednání, které směřuje jen k ukojení jejich pudů. Lorenz je přirovnává k nádorovým buňkám, které se rovněž vrátily k vývojově ranější fázi. Jejich nebezpečí spočívá v tom, že tělo je považuje za své a vyživuje je. Stejně tak je pro společnost smrtelná, když omlouvá asociální jedince, soucítí s nimi a věří, že je lze převychovat. Je nutné si uvědomit, že za jejich chování nemusí být vinna společnost, tudíž že toto chování není zásadně vždy naučené. Může být stejně dobře výsledkem vrozené poruchy, která zapříčiňuje, že i kdyby se asociál snažil co nejvíce své pudy tlumit, není toho dost dobře schopen. Ochranný postoj ke každému takovému jedinci ohrožuje existenci lidstva jako celku.

6) rozchod s tradicí

Tradice jsou při přechodu z generace na generaci podrobovány kritickému zhodnocování. Mladý člověk se snaží od rodinných tradic oprostit a hledá jejich alternativu v zákonech či ideálech nové skupiny (fyziologická neofilie). Časem se však navrací k starým tradicím (pozdní poslušnost), přičemž ovšem z nich vyloučí zastaralé a pro další vývoj společnosti nevhodné prvky.

Takto probíhal daný proces v minulosti. Dnes mladé lidi charakterizuje nenávisť ke generaci jejich rodičů a pohrdání jejich hodnotami. Pro odmítání starých tradic existují dva důvody:

- vývoj je tak rychlý, že hodnoty respektované rodiči jsou již zastaralé a je nutné je změnit,
- oslabují se rodinné vztahy (absence vzorů a chybějící hierarchie v rodině).

7) nekritická poddajnost

Manipulátorům se daří nás přesvědčit, abychom se zbavili své individuality a nahradili ji konformitou. V dnešní době masmédií není nic jednoduššího, než prostřednictvím reklamy a módy ovlivňovat veřejné mínění. Jestliže jednou občané vezmou myšlenky podsouvané jim manipulátorem za své, neuvažují, jestli jsou správné nebo ne. Podvědomě si je ochraňují a jednají podle nich. To nahrává politikům i obchodníkům a jimi podporovanému konzumu.

8) jaderné zbraně

Nebezpečí jaderných zbraní není oproti ostatním sedmi smrtelným hříchům tak velké, jak by se na první pohled zdálo. Každý totiž zná jejich nebezpečí a cestu, jak se proti jejich nebezpečí bránit – nevyrábět je.

4.2 Proč mládež vstupuje do náboženských hnutí

Neuspokojivé podmínky ve společnosti patří s mnoha dalšími faktory k důvodům znovunalezeného zájmu člověka o víru. Zatímco česká společnost se obecně sekularizuje [49], honba lidstva za materiálními hodnotami podněcuje u některých jedinců snahu o alternativní způsob života.

Dalším prvkem, majícím vliv na příklon k náboženství, je **rodina**. Celkový stav společnosti se odráží i v této malé sociální skupině. Objevuje se stále větší množství rodin, které neplní jednu či více svých funkcí:

1. biologickou – bezdětná manželství nebo naopak manželství s nadměrným množstvím potomků, neplánovaná těhotenství nezralých a nezabezpečených mladých párů
2. ekonomickou – nezaměstnanost rodičů, hmotný nedostatek
3. emocionální – rozvodovost, nezáměr rodičů (dvoukariérová manželství), špatné klima v rodině, nedostatek lásky a důvěry
4. výchovnou – špatný výchovný styl (autoritativní, nadměrně pečlivá či shovívavá výchova), sociálně patologické jevy v rodině (závislosti, týrání, zanedbávání, sexuální zneužívání)

Když rodina přestává být místem jistoty a bezpečí a dítěti zde schází potřebná komunikace, snaží se najít jinou sociální skupinu, kde by si mohlo promluvit o svých pocitech a kde by si našlo přátele, kterým může plně důvěřovat. A těmito pozitivními charakteristikami se (alespoň navenek) prezentují právě různá náboženská společenství.

Ani **vliv vrstevníků** nelze brát na lehkou váhu. Mladý člověk (obvykle ze zvědavosti) následuje svého kamaráda, který mu nabídne seznámení se skupinou stejně starých lidí, kde tráví svůj volný čas. Společné výlety, večery s kytarou a zpěvem, přátelská a veselá atmosféra si nováčka lehce získají.

V předcházejících odstavcích jsem popsala vliv sociokulturního prostředí. Na každého člověka ovšem působí jinak, má specifický vliv. Chování a prožívání jedince je totiž určováno i **vnitřními podmínkami**, které mohou ovlivnit přístup k víře i výběr referenční sociální skupiny. Docent Vízdal [50] uvádí tyto vnitřní determinanty utváření psychiky

- ❖ biologické činitele – vlastnosti a činnost nervové soustavy a žláz s vnitřní sekrecí, celkový stav organismu a tělesný růst, biologické potřeby a vrozené zvláštnosti,
- ❖ vlastnosti osobnosti – temperament, schopnosti, charakter a zaměření jedince,
- ❖ individuální zkušenosti nabyté v průběhu života.

V průběhu života člověka dochází ke změnám psychiky, a proto i přístup k náboženství souvisí s **věkem**. Dle psychologa E. H. Eriksona v sobě každé věkové období zahrnuje určitou krizi, jejíž překonání jedinci umožní vstoupit do další fáze. A právě při překonávání takové krize může člověk nalézt cestu k víře:

- ❖ adolescence – hledání vlastní identity, otázky smyslu života a směřování své budoucnosti,
- ❖ střední (zralá) dospělost – krize středního věku (syndrom prázdného hnízda u žen a druhá míza u mužů),
- ❖ starší dospělost – v profesní kariéře syndrom vyhoření, u žen menopauza, ztráta některých zájmů vzhledem k fyzickému stavu,
- ❖ stáří – rutina a stereotyp, úmrtí partnerů a vrstevníků, bilancování, někdy diogenův syndrom.

Opětovný zájem o náboženství neznamena jen návrat do římskokatolické církve, jak bychom se mohli domnívat vzhledem k našim historicko-kulturním kořenům. Dnešní mladá generace se snaží oprostit od tradiční kultury, včetně náboženství. Výsledkem toho je obliba alternativních křesťanských směrů a zejména náboženských skupin s prvky východních (asijských) náboženství.

4.3 Prevence náboženského extremismu a náboženských sekt

Předcházení, ochranu před negativními jevy nazýváme **prevence**. Prevenci dělíme [51] na

1. primární – zaměřuje se na celou oblast potenciálně ohrožených jedinců; snaží se o redukci rizikových faktorů; cílem je zdravý životní styl celé populace
 - a. nespecifická = bazální, obecná,
 - b. specifická = zaměřená na konkrétní rizikovou oblast,
2. sekundární – pozornost se věnuje skupinám, které jsou již negativním jevem ohroženy; snaha zajistit včasnou diagnostiku a pomoc; cílem je zabránit zhoršení situace,
3. terciární – péče o „poškozeného“ jedince; snaha snížit následky a zabránit recidivě; cílem je návrat jedince do většinové společnosti.

Aby byla prevence úspěšná, je třeba působit na populaci ve dvou oblastech:

1. změna životního prostředí (*nespecifická prevence*),
2. výchova a vzdělávání jako prevence náboženského extremismu (*specifická prevence*).

Disciplína, která se zabývá oběma těmito oblastmi, se nazývá **sociální pedagogika**. Zaměřuje se jak na prostředí a jeho vliv na utváření osobnosti, tak na prevenci a terapii sociálních deviací.

4.3.1 Změna životního prostředí

Každý jedinec žije v rámci určitého **prostředí**, které ovlivňuje jeho vývoj. Člověk směřuje k vyrovnaní se s těmito vnějšími podmínkami – buď se jim přizpůsobuje (*pasivní adaptace*) nebo je mění podle svých potřeb (*aktivní adaptace*).

Při výchově jedince má zásadní vliv **mikroprostředí**. Pro zdravý vývoj člověka je proto nutné optimalizovat rodinné prostředí. Podporovat by se měly především tyto pozitivní tendence:

- přiměřený počet dětí s ohledem na sociální postavení rodiny,
- více času tráveného v rodinném kruhu,
- naplnění společně tráveného času hodnotnou zábavou,
- kvalitní komunikace, prostoupená důvěrou a tolerancí,
- zdravě demokratický výchovný styl – přiměřené požadavky a důslednost, porozumění a respektování osobnosti dítěte, atd.

Na tom, že rodina, kterou jedinec založí, je kvalitní, se podepisují mimo jiné:

- dobrý vzor v původní (orientační) rodině,
- rodinná a sexuální výchova ve škole,
- odborná péče (rodinné a manželské poradny, psychologové atd.).

Na formování osobnosti se podílí také **lokální prostředí**. Je to prostor spojený zpravidla s bydlíštěm (město, městská čtvrť, vesnice). Součástí lokálního prostředí jsou škola, zaměstnání, vrstevnické skupiny i nejrůznější zájmová sdružení.

Dnešní škola nemůže plnit jen vzdělávací a kvalifikační funkci, ale musí reagovat na probíhající společenské jevy, připravovat dítě na skutečný život. Na počátku 21. století má škola povinnost

- ❖ vést žáky k toleranci a altruismu,
- ❖ motivovat je k ochraně životního prostředí a vztahu ke zvířatům,
- ❖ iniciovat jejich individualitu a zvláštní schopnosti,
- ❖ podporovat vzájemnou spolupráci a umění kompromisu,
- ❖ upevnit u nich kvalitní návyky a zdravý životní styl,
- ❖ naučit je bránit se proti sociálně patologickým jevům.

Účel sociální pedagogiky v lokálním prostředí vidím především v podpoře budování možností, jak vhodně trávit volný čas. Změny v zájmových aktivitách by měly směřovat k:

- zvýšení počtu sportovních, kulturních i vzdělávacích klubů a kroužků,
- jejich cenovému zpřístupnění všem sociálním skupinám,
- jejich zaměření na nejrůznější věkové kategorie (děti, mládež, jedince v produktivním věku i seniory)

Funkce těchto zájmových spolků je především v tom, že:

- zamezují nudě a motivují k fyzicky a psychicky zdravé činnosti,
- pomáhají jedinci najít přátele se společnými zájmy a tím mu nedávají příležitost k vyhledávání závadových skupin.

Mikroprostředí i lokální prostředí jsou součástí **makroprostředí**, a proto se vzájemně ovlivňují. Celkové politické a ekonomické podmínky ve společnosti mají vliv na všechny jedince. Stejně jako všestranný rozvoj člověka je nutným předpokladem rozvoje celé společnosti. Úpravou životních podmínek jednotlivců a tím i celé společnosti se zabývá sociální politika.

Mezi oblasti zájmu sociální politiky patří:

- ❑ politika zaměstnanosti – uplatnění na trhu práce, podpora vytváření nových pracovních míst, zprostředkování práce, podpora v nezaměstnanosti,
- ❑ politika sociálního zabezpečení – sociální pojištění, státní sociální podpora, sociální pomoc,
- ❑ politika zdravotní – zlepšení zdravotního stavu populace, prodloužení průměrné délky života, prevence nemocí, včasná diagnóza a efektivní léčba, všeobecné zdravotní pojištění,
- ❑ politika vzdělávací – příprava na povolání, celoživotní vzdělávání, multikulturní vzdělávání, integrace zdravotně a sociálně znevýhodněných dětí do běžných škol, obsahové přizpůsobení výuky potřebám praxe, zlepšení podmínek pedagogických pracovníků,
- ❑ politika ve sféře bydlení – stavební spoření, hypoteční úvěry, příspěvek na hrubé nájemné,
- ❑ politika rodinná – finanční podpora rodin s dětmi, náhrada rodinné péče, uplatnění rodičů (zejména matek) na trhu práce, ochrana před sociálně patologickými jevy, sexuální a rodinná výchova na školách, rodinné poradenství a centra krizové intervence

Protože všichni žijeme na planetě Zemi, jsme také součástí **globálního prostředí**. Svět se neustále zmenšuje – objet zeměkouli za osmdesát dní je směšně pomalé. Svět se unifikuje – Coca Colu a hamburger z McDonalda seženeme (snad kromě Antarktidy) na všech světadílech. A svět se zrychluje – lidé se ženou za majetkem, rozvoj techniky uhání nezadržitelně kupředu, příroda a s ní i lidstvo nezadržitelně spějí ke svému zničení. Není v silách sociálních ani jiných disciplín tyto procesy zastavit. Řešením by byla snad jen politika střídmosti a pokory realizovaná každým jedincem.

Kvalita prostředí se podílí na:

- úrovni sociální inteligence a interpersonálních vztahů,
- formování postojů a hodnotového vědomí,
- osvojování vzorců chování a rolí,
- vyzrálosti jedince, jeho samostatnosti a zodpovědnosti,
- sebedůvěře a sebehodnocení jedince, atd.

4.3.2 Výchova a vzdělávání jako prevence náboženského extremismu

Náboženství by se měla věnovat pozornost v hodinách občanské nauky či v rámci předmětu základy společenských věd (filosofie a sociologie náboženství atd.). Výuka by měla vést k:

1. omezení negativních postojů vůči odlišným lidem,
2. získání informací o náboženství, sektách a manipulaci.

Omezení negativních postojů vůči odlišným lidem

Dítě má být v rodině i ve škole vedeno k tomu, že lidé nejsou a nikdy nebudou stejní. Každý má právo na svůj názor, svůj životní styl i svou víru, a je povinností ostatních tuto svébytnost respektovat. Dítě musí být vedeno k tomu, čemu říkáme *tolerance*. Aby jedinec mohl být tolerantní, musí mu být dodáno dostatečné množství informací o daném jevu. Neznalost je totiž hlavním podkladem strachu a nepřátelství, je podhoubím xenofobie. Netýká se to jen náboženství, ale i rasových či věkových rozdílů nebo odlišné sexuální orientace. Pro dítě by mělo být samozřejmostí, že lidé jsou si rovni bez ohledu na barvu pleti, stejně jako že neexistuje lepší nebo horší náboženství.

Demokratické státy dnes hlásají svobodu a rovnost pro všechny. Přesto se jejich politika často od této proklamované zásady liší. Jako příklad uvádím kontroverzní zákon francouzského parlamentu z února roku 2004. Ten zakázal na veřejných školách všechny náboženské symboly pod pohrůžkou vyloučení. [52] Silně pochybuji, že tímto zákonem bude splněn cíl, tedy že dojde k omezení projevů rasismu a antisemitismu. Rozdíly jsou neodstranitelnou součástí lidské existence a škola nemá vést k jejich potírání, ale učit mládež, jak je přijímat. Není lepšího způsobu, jak se zbavit odporu k „jiným“ lidem, než tím, že se s nimi každý den setkáváme, mluvíme s nimi a dozvídáme se podrobnosti o jejich zvláštěnostech. Pro dítě je výhodou, navštěvuje-li školu, kde nejsou skrývány nuance mezi lidmi. Jestliže spolu odmalička sedí v lavici křesťan a muslim, každodenně poznávají, že myšlenky a pocity mají oba stejné. Jejich odlišná víra jim nebrání být dobrými kamarády.

Muslimský šátek, křesťanský kříž či židovská jarmulka jsou vyjádřením identity věřících. Mělo by být nepopíratelným právem se jejich nošením veřejně ke svému náboženství hlásit.

Ráda bych vyzdvihla, že toleranci by se měli učit i představitelé oficiálních náboženských společností. Nutit své věřící trvat na tisíce let starých dogmatech znamená vlastně izolovat je od skutečného života. Neuškodilo by udělat jeden či dva krůčky ke kompromisu mezi starými tradicemi a reálným světem, mezi ideálními následovníky víry a nedokonalými lidskými tvory. Troufám si tvrdit, že mezináboženský dialog a ochota slevit ze svých požadavků, nehodnotit dnešního člověka příliš přísně, jsou úkolem náboženských společností 21. století.

Získání informací o náboženství, sektách a manipulaci

Nejlepší obranou proti sektám je poskytovat nejširší veřejnosti co největší množství informací o jejich činnosti.

Poznatky by se měly týkat:

- náboženství a víry obecně,
- jednotlivých náboženských společností,
- sekt a psychické manipulace,
- rozpoznání škodlivé náboženské skupiny od skupiny nezávadné,
- obrany proti snaze náborářů získat člověka do sekty,
- informací, kam se obrátit o pomoc v případě vstupu blízkého člověka do sekty.

Nestačí přitom dodávat fakta z jednoho zdroje. Potřebné je působit na jedince z více stran:

Rodina je přirozeným prostředím jedince. V ideálním případě zde panuje otevřená atmosféra a dochází zde ke kvalitní sociální komunikaci. Rodiče bývají prvními objekty nápodoby nebo identifikace dítěte, proto příklad tolerantního rodiče je stokrát účinnější než měsíce odborných přednášek ve škole. Pro takovéto prostředí není žádné téma k rozhovoru tabu. Rodiče sami zde podněcují k diskusím na ožehavá témata dnešní doby (samozřejmě s ohledem na věk dítěte a s tím související mentální schopnosti). Náboženství, víra a tradice k těmto tématům jistě patří.

S rodinným působením také souvisí otázka, do jaké míry jsou rodiče schopni o daných otázkách hovořit, jaké mají o této problematice znalosti, apod. V této chvíli vstupuje do popředí úloha spolupráce rodičů se školou. Pedagogové a výchovní poradci totiž nejen vzdělávají v této oblasti své žáky, ale jsou také schopni a ochotni podávat stejné informace jejich rodičům, kteří pak mohou v případě potřeby dítěte pokračovat v jimi započaté práci. Na třídních schůzkách je vhodná příležitost rozdat rodičům informační materiály, doporučit vhodnou literaturu či dát kontakty na organizace zabývající se danou problematikou.

Rodiče, stejně jako pedagogové, psychologové, sociální pracovníci, právníci, studenti a vůbec veškerá veřejnost, se mohou pro pomoc obrátit na specializovaná odborná centra. V oblasti sekt u nás působí například Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů. Z mnoha jejích aktivit upozorním na pořádání seminářů, linku důvěry či na vydávání časopisu Dingir. Semináře týkající se nebezpečí sekt pořádá i brněnský Ústav psychologického poradenství a diagnostiky. Informace o nových náboženských hnutích se můžeme dočíst i v jimi vydávaném časopise Prevence sociálně nežádoucích jevů. [53, 54]

Nedílnou součástí výchovně vzdělávacího systému jsou i média. Rozhlas, televize a tisk mohou na preventivní činnosti participovat vzdělávacími pořady, rozhovory s představiteli jednotlivých církví i odborníky na sekty, a samozřejmě objektivním zpravodajstvím.

Při informování o víře není dobré dělat ze všech náboženských skupin „strašáka“. Bylo dokázáno, že víra a náboženství mají kladný vliv na fyzické (drogová abstinence, menší sexuální promiskuita) i psychické (lepší vyrovnávání se s traumaty, sociální opora v náboženské skupině, vyšší spokojenost se svým životem aj.) zdraví. [55]

Člověk potřebuje vnímat jistotu a bezpečí. Pokud tyto pocity jedinci dopřává právě náboženství, není důvod, proč jeho víru nerespektovat. Každý by však měl být schopen před vstupem do náboženské společnosti racionálně zhodnotit její organizaci a činnost. A v tom vidím hlavní smysl vzdělávání v oblasti náboženství – poskytnout jedinci přístup k dostatečnému množství informací, na jejichž základě si může udělat objektivní názor.

4.4 Závěr

Dnešní společnost dostala již mnoho přívlastků: postmoderní, informační, konzumní... Sociologové a filosofové ji podrobují kritice. Futurologové a ekologové nás varují, že pokud budeme pokračovat v současném způsobu života, zničíme nejen sami sebe, ale i naši planetu.

Člověk však nemusí být odborník, aby jej trápila stávající situace. Právě mladí lidé jsou nejčastěji zhrozeni přístupem člověka k přírodě a vztahem k ostatním lidem. Vzhledem k rozšiřujícímu se počtu sociálně patologických jevů v rodině, i v okruhu svých nejbližších často trpí nedostatkem lásky, bezpečí a porozumění. Proto se snaží najít alternativní skupiny, kde by se jim těchto „darů“ dostalo. Takovou skupinou může být parta vrstevníků i náboženské hnutí. V obou případech se může jednat jak o společensky vhodné seskupení, tak o závadové sdružení. Při výběru sociální skupiny a na postoj k víře má neopomenutelný vliv také osobnost.

Pokud chceme zamezit nebezpečí sekt, musíme poskytovat co nejvíce informací o jejich působení a mechanismech. Základním předpokladem odolání vstupu do sekty je rozpoznání její škodlivosti a použití vhodné obrany proti jejím manipulativním technikám. Ideální je věnovat pozornost všem složkám obyvatelstva, protože rizikovou skupinou jsme vlastně všichni. Samozřejmě čím nižší je věk, kdy začneme, tím kvalitnějších a trvalejších výsledků dosáhneme, a proto je nejlépe zaměřit se na prevenci v období dětství a dospívání. Informace by neměly být příjemcům poskytovány izolovaně, nýbrž systematicky. V preventivních programech je vhodné spojit působení rodičů, školy, zájmových organizací a médií. Nezbytností je spolupráce s odborníky z oborů psychologie, religionistiky, apod.

Vzdělávání a výchova v oblasti náboženství však nestačí. Musí se také změnit podmínky života ve společnosti. Důraz kladu zejména na kvalitní mezilidské vztahy a toleranci. Nelze pominout ani vliv dostatečného množství nabídek, jak vhodně trávit volný čas. Optimalizovat by se měly podmínky života rodiny, aby se omezilo množství sociálně patologických jevů v této základní malé sociální skupině.

Otázce náboženství i mezilidských vztahů je vhodné věnovat se v hodinách občanské nauky. Zde je možno skloubit prevenci náboženského extremismu s prevencí rasismu a dalších forem xenofobie, s rodinnou a sexuální výchovou i a s výchovou k ochraně životního prostředí.

V oblasti prevence náboženského extremismu vidím jako rozhodující působení sociální pedagogiky a sociální politiky státu.

Závěr

Náboženství jako neoddělitelnou součást každé kultury nalézáme v jeho nejrozličnějších formách po celém světě. Pomáhá lidstvu pochopit rozumem neuchopitelné jevy, slouží jako zdroj jistoty a bezpečí, funguje jako normativní systém a upevňuje důvěru v budoucnost. Přesto i v jeho rámci se objevují skupiny, které jsou právem nazývány extrémní. Jejich působením dochází k ohrožení psychického i fyzického zdraví jedince. A právě typické znaky těchto skupin a jejich nebezpečnost jsou tématem mé bakalářské práce.

Člověk nežije izolovaně, nýbrž jako součást sociokulturního prostředí. To má spolu s fyziologickými procesy jedince vliv na jeho vývoj i zaměření. Charakteristikami dnešní společnosti jsou opouštění tradic a boření po staletí dodržovaných mravů, měnící se hodnoty, zvýšení sociálně patologických jevů, nedostatek kvalitní sociální komunikace, devastace přírody. Ve výčtu negativních tendencí společnosti bych mohla pokračovat na dalších desítkách stran. Důležité však není jejich množství, ale následky. Jedinci dělá potíže uspokojit potřeby bezpečí, jistoty a lásky, a proto touží po jiném, lepším světě. A z toho právě těží extremistické náboženské skupiny. Nabízí jistotu ve světě pod správou jednoho jediného náboženství, bezpečí v komunitním životě daleko od většinové společnosti nebo lásku výměnou za práci pro skupinu. Málokdo postřehne, že důvěra a přátelství ve skupině jsou jen prostředkem k získání jeho majetku nebo přímo vlády nad světem.

Základem prevence náboženského extremismu tedy musí být změny ve společnosti, které vezmou sektám záminku, pod kterou získávají své členy. Hlavními podmínkami jsou kvalitní rodinné prostředí, široká nabídka vhodných volnočasových aktivit a státem vytvářené předpoklady ke zdravému životnímu stylu obyvatel. Co se týká mezilidských vztahů, vychovávaný by měl být veden k toleranci. Nezbytnou součástí prevence náboženského extremismu je i vzdělávání a informování o jeho formách a působení. Přitom platí, že z čím více zdrojů k němu dochází, tím více je efektivní. O tento úkol se musí podělit vychovatelé a pedagogové, výchovní poradci, specializovaná odborná pracoviště i média.

Má bakalářská práce je zaměřena teoreticky. Věřím, že budu mít možnost pokračovat v tomto tématu i při psaní diplomové práce, kde bych chtěla teoretické poznatky obohatit o praktické postupy, umožňující její využití nejen jako informačního materiálu, ale také jako pomocníka a průvodce při výchovně vzdělávacím procesu v pedagogické praxi.

Resumé

Jako cíl mé bakalářské práce jsem si stanovila shrnout fakta o náboženském extremismu a navrhnout řešení tohoto problému.

Při psaní textu jsem shrnula informace z tištěných i elektronických médií. Pracovala jsem jak s prameny týkajícími se náboženství a sekt, tak se zdroji z oblasti psychologie, sociologie, pedagogiky a práva. Využila jsem také internetový deník iDNES, ze kterého jsem čerpala zprávy o působení náboženských hnutí z posledních let. Přestože se ve své práci zaměřuji na prostředí české společnosti, nevynechala jsem ani publikace zahraničních autorů.

V první kapitole seznamuji čtenáře se základními pojmy, abych jim usnadnila orientaci v této problematice. Dále uvádím legislativu, která upravuje otázky víry a náboženského extremismu. Ve třetí podkapitole jsem popsala tzv. světová náboženství, která slouží za základ nově vznikajícím náboženským směrům. Jejich uvedení považuji za důležité z hlediska pochopení učení jednotlivých náboženských hnutí.

Ve druhé kapitole se zaměřuji na čtyři formy náboženského extremismu – islámský, křesťanský, buddhistický a hinduistický. Největší rozsah má podkapitola o křesťanském extremismu, neboť s ním se v českém prostředí setkáváme nejčastěji. Pro své nenásilné projevy však často uniká naší pozornosti.

Třetí kapitola je věnována sektám. Obsahuje základní dělení a znaky sekt, charakteristiku šestnácti z několika desítek sekt působících v České republice, kariéru sektáře a následky členství v sektě.

Těžiště mé bakalářské práce představuje čtvrtá kapitola, věnovaná nebezpečí náboženského extremismu pro mladou generaci. Analyzuji zde důvody příklonu mladých lidí k novým náboženským hnutím a zaměřuji se na možnosti prevence jejich vstupu do zhoubných kultů. Za důležité považuji nejen vzdělávání v oblasti náboženství a sekt, ale také výchovu dítěte směřující ke zralé a tolerantní osobnosti se zdravou sebedůvěrou. Nezbytnou podmínkou je dále zkvalitnění životního prostředí. Ke splnění těchto cílů napomáhají sociální pedagogika a sociální politika.

Anotace

Jachurová, Lenka. Náboženský extremismus a náboženské sekty, charakteristika a nebezpečnost pro mladou generaci. (Bakalářská práce). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně a Institut mezioborových studií Brno. Brno, 2005. 74 stran

Bakalářská práce je zaměřena na náboženský extremismus, sekty a jejich nebezpečí pro mladou generaci. Jejím cílem je seznámit čtenáře s problematikou náboženského extremismu a navrhnout preventivní opatření k omezení tohoto sociálně patologického jevu. Práce se zabývá obecnou charakteristikou extremistických náboženských skupin. Obsahuje jejich stručný přehled, analyzuje jejich učení a působení. Jsou v ní zmíněny i možné následky na osobnost jejich členů. Autorka dává vzrůstající vliv extremistických skupin do souvislosti se stavem postindustriální společnosti. Za základní prvky prevence extremismu považuje změnu v sociálním prostředí jedince a výchovu k toleranci. Za důležité označuje i systematické vzdělávání v oblasti náboženského extremismu.

Klíčová slova:

náboženství, náboženský extremismus, sekty, postindustriální společnost, prevence sociálně patologických jevů

This bachelor thesis is focused on religious extremism, sects and their dangerousness for the young generation. Its aim is to inform readers about problems of religious extremism and to propound precautionary measures how to decrease this sociopathological phenomenon. The thesis deals with the general profile of fundamentalist religious groups. It includes a brief survey of them, analyses their doctrine and activities. In the thesis, there are also mentioned possible consequences for the personality of members of such groups. The author finds connection between the increasing influence of fundamentalist groups and the state of the post-industrial society. For the basic elements of prevention of extremism she takes changes in the social environment and teaching to tolerance. She terms also systematic education in the field of religious extremism important.

Key words:

religion, religious extremism, sects, post-industrial society, prevention of sociopathological phenomenons

Informační zdroje

A. Tištěné prameny – zákony, vyhlášky

1. Úmluva o právech dítěte č. 104/1991 Sb.
2. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod
3. Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon ČNR č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství
5. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

B. Knihy

6. BRACKETT, D.W. *Svatý teror*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. 207 s. ISBN 80-204-0669-7
7. ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, 378 s. ISBN 80-7239-060-0
8. ČAČKA, Otto. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 2002, 384 s. ISBN 80-7239-107-0
9. Encyklopedie Diderot, 2002. Díly 1 – 8. ISBN 80-86613-00-3
10. ELIADE, Mircea. *Dějiny náboženského myšlení II*. 1. vyd. Praha: Oikoymenth, 1996. 463 s. ISBN 80-86005-19-4
11. GALLA, Karel. *Úvod do sociologie výchovy*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. 181 s.
12. GROMBÍŘÍK, Martin a kol. *Satanismus*. Praha: Oliva, křesťanské nakladatelství a knihkupectví, 1997. 39 s. ISBN 80-85942-29-1
13. HASSAN, Steven. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství T. Janečka, 1994. 286 s. ISBN 80-85880-03-2
14. HOLM, N.G. *Úvod do psychologie náboženství*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 157 s. ISBN 80-7178-217-3
15. HORA, Ladislav. *Problematika tzv. alternativní religiozity a jejího podílu na formování životní orientace mládeže*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 228 s. ISBN 80-7184-106-4
16. IBRAHIM, I.A. *Stručný průvodce k porozumění islámu*. 1. vyd. Praha: Islámská nadace, 2003. 55 s. ISBN 80-903196-1-0
17. KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. 63 s. ISBN 80-7067-669-8

18. KOHÁK, Erazim Václav. *Zelená svatozář*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. 203 s. ISBN 80-85850-63-X
19. KOHOUTEK, Rudolf. *Sociální psychologie*. Brno: IMS, 2004. 215 s.
20. KOSIDOWSKI, Zenon. *Příběhy Mrtvého moře*. 2. vyd. Praha: Práce, 1988. 504 s.
21. KOUKOLÍK, František. *Vzpouza depravantů*. 1. vyd. Praha: Makropulos, 1996. 299 s. ISBN 80-901776-8-9
22. KRAUS, Blahoslav. *Sociální aspekty výchovy*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999. 165 s. ISBN 80-7041-135-X
23. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1997. 327 s. ISBN 80-85963-33-7
24. KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty Islámu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1993. 292 s. ISBN 80-7021-125-3
25. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 279 s. ISBN 80-7178-551-2
26. LeBON, Gustave. *Psychologie davu*. Praha: Kra, 1994. 159 s. ISBN 80-901527-8-3
27. LORENZ, Konrad. *Osm smrtelných hříchů*. 2. vyd. Praha: Academia, 2000. 94 s. ISBN 80-200-0842-X
28. LÜBECK, Walter. *Reiki – cesta srdce*. Praha: Pragma, 1996. 153 s. ISBN 80-7205-008-7
29. MENDEL, Miloš. *Islámská výzva*. 1. vyd. Brno: Atlantis, 1994. 230 s. ISBN 80-7108-088-8
30. NAZARE-AGA, Isabelle. *Nenechte sebou manipulovat*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 261 s. ISBN 80-7178-256-4
31. NEVORÁNEK, Jaroslav. – ŘEHOŘ, Antonín. *Metodické pokyny pro zpracování bakalářské práce*. Brno: Institut mezioborových studií, 2004. 26 s.
32. *Objevte Islám*. Základní informace o Islámském náboženství. 2001. 10s.
33. papež Pavel VI.: *Humanae Vitae*. Praha: Liturgická komise pastorační rady, 1968. 18 s.
34. PARAMHANS SVÁMÍ MAHÉŠVARÁNANDA. *Systém Jóga v denním životě*. 1. vyd. Vídeň: Ibero Verlag, 2000. 448 s. ISBN 3-85052-003-X
35. POKORNÝ, Vratislav. – BLAŽEK, Roman. – TELCOVÁ, Jana. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002. 239 s. ISBN 80-86568-07-5
36. POKORNÝ, Vratislav. – TELCOVÁ, Jana. – TOMKO, Anton. *Prevence sociálně patologických jevů*. 3. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. 186 s. ISBN 80-86568-04-0
37. PORTERFIELDOVÁ, Kay Marie. *O sektách*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. 173 s. ISBN 80-7106-233-2
38. RUSHKOFF, Douglas. *Manipulativní nátlak*. 1. vyd. Hradec Králové: Konfrontace, 2002. 265 s. ISBN 80-86088-07-3

39. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 328 s. ISBN 80-7178-547-4
40. van den AARDWEG, G. J. M. *Terapie homosexuality*. 1. vyd. Praha: Hnutí pro život ČR, 2003. 110 s. ISBN 80-239-1403-0
41. SEKOT, Aleš. *Sociologie v kostce*. 1. vyd. Brno: Paido, 2002. 142 s. ISBN 80-7315-021-2
42. VÍZDAL, František. *Základy psychologie I*. Brno: IMS, 2002. 52 s.
43. WOLF, Josef. *Člověk ve světě náboženství*. 1. vyd. Praha: Unitaria, 1992. 162 s.
44. ZBAVITEL, Dušan. *Hinduismus a jeho cesty k dokonalosti*. 1. vyd. Praha: DharmaGaia, 1993. 143 s. ISBN 80-901225-5-8
45. ZWETTLER, Otto. *Islámský fundamentalismus jako historicko-politický a politicko-geografický fenomén*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1995. 12 s. ISBN 8085867-56-7

C. Časopisecká literatura

46. BARTOŠ, Günter. *Vítr z Indie*. Hospodářské noviny – příloha víkend. 39/2004, str. 12 – 16
47. BLUMFELD, S.M., *Causa Aštar Šeran*. Reflex 13/2003, str.54 – 57

D. Internetové stránky

48. <http://www.csi-cr.cz> (Christian Solidarity International)
49. <http://www.czso.cz> (Český statistický úřad)
50. <http://www.dingir.cz> (nakladatelství a vydavatel časopisu Dingir)
51. <http://www.fid.kluci.cz> (internetové stránky Fidovník)
52. <http://www.homosexualita.cz> (Občanské sdružení Exodus)
53. <http://www.iDNES.cz> (internetové zpravodajství deníku Dnes)
54. <http://www.irsko.aktualne.cz> (Irsko aktuálně)
55. <http://www.joga.cz> (Jóga v denním životě)
56. <http://www.logos.wz.cz> (Občanské sdružení Logos Praha)
57. <http://www.mkcr.cz> (Ministerstvo kultury České republiky)
58. <http://www.mvcr.cz> (Ministerstvo vnitra České republiky)
59. <http://www.prayer.cz> (Compass Direct)
60. <http://prolife.cz> (Hnutí pro život ČR)
61. <http://www.sekty.cz> (Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů)
62. <http://www.uppd.cz> (Ústav psychologického poradenství a diagnostiky)
63. <http://vira.kluci.cz> (Náboženství, homosexualita & společnost)

Odkazový a poznámkový aparát

- [1] KOSIDOWSKI, Zenon. *Příběhy Mrtvého moře*. 2. vyd. Praha: Práce, 1988. s. 37
- [2] brožura *Objevte Islám*, informace ze stejnojmenné výstavy, s. 1
- [3] brožura *Objevte Islám*, informace ze stejnojmenné výstavy, s. 10
- [4] IBRAHIM, I. A. *Stručný průvodce k porozumění islámu*. 1. vyd. Praha: Islámská nadace, 2003. ISBN 80-903196-1-0 (str. 50)
- [5] ZWETTLER, O. *Islámský fundamentalismus jako historicko-politický a politicko-geografický fenomén*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1995. ISBN 80-85867-56-7 (str. 6)
- [6] MENDEL, Miloš. *Islámská výzva*. 1. vyd. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-088-8
- [7] CLOWES, Brian. *Jak chrání kondomy před AIDS a pohlavními nemocemi?* [online]. [cit. 2005-02-28]. Dostupný z <http://prolife.cz/antikoncepce/?id=125>
- [8] Zákon ČNR č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství
- [9] UCHÁČ, Radim. *Existují výjimky?* [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z <http://prolife.cz/antikoncepce/?id=18&search=Existuj%ED%20v%FDjimky>
- [10] RATZINGER, Josef. AMATO, Angelo. *Úvahy ohledně návrhů na právní uznání svazků mezi homosexuálními osobami*. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z <http://www.logos.wz.cz/vatikan.doc>
- [11] Mudr. Ivo Procházka, CSc. *Metodologická kritika tzv. léčení homosexuality*. [online]. [cit. 2004-12-28] Dostupný z <http://vira.kluci.cz/vh-terapie/metodologickakritika.phtml>
- [12] Výbor občanského sdružení Logos Praha. *Stanovisko občanského sdružení Logos Praha*. [online]. [cit. 2005-02-28]. Dostupný z <http://logos.wz.cz/stanoviskol.doc>
- [13] *Kněz je zapleten do případu pedofilie*, iDNES 9. 8. 1999. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/krimi.asp?r=krimi&c=990809_163523_krimi_itu

- [14] *Rakouskem otrásá sexuální aféra kněží*, iDNES 14. 7. 2004. [online]. [cit. 2004-12-28].
Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A040713_205833_zahranicni_fri&t=A040713_205833_zahranicni_fri&r2=zahranicni
- [15] *Britský kněz byl obviněn z pedofilie*, iDNES 4. 3. 2000. [online]. [cit. 2004-12-28].
Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/krimi.asp?r=krimi&c=A000303183538krimi_vla
- [16] *Kněz se po týdnu přemýšlení přiznal k pedofilii*, iDNES 1.12.2000. [online]. [cit. 2004-12-28]
Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/krimi.asp?r=krimi&c=A001201_150716_krimi_jpl
- [17] *Polská policie zatkla kněze podezřelého z pedofilství*, iDNES 10.7.2000. [online]. [cit.2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/krimi.asp?r=krimi&c=A000710142128krimi_jup
- [18] *Sexuchtivý arcibiskup rezignoval*, iDNES 28. 3. 2002. [online]. [cit. 2004-12-28].
Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A020328_123717_zahranicni_has&l=1&t=A020328_123717_zahranicni_has&r2=zahranicni
- [19] *Kněz podezřelý z obtěžování je volný*, iDNES 16. 11. 2000. [online]. [cit. 2004-12-28].
Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/krimi.asp?r=krimi&c=A000808170456krimi_has&l=1
- [20] *Kněz dostal za obtěžování podmínku*, iDNES 26. 9. 2001. [online] [cit. 2004-12-28].
Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A010926_071533_zlin_zpravy_inc&l=1&t=A010926_071533_zlin_zpravy_inc&r1=domaci
- [21] *Pedofilní kněz zemřel po rvačce ve vězení*, iDNES 24. 8. 2003. [online]. [cit. 2004-12-28].
Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A030824_110232_zahranicni_jpl
- [22] *Indie: Konec evangelia? Křesťané lidem v nouzi*. Ročník 12, číslo 4. [online].
[cit. 2004-12-28]. Dostupný z <http://www.csi-cr.cz/czech/zprav/2003/2003077.html>
- [23] NEWTON, Joshua. *BJP slibuje věrnost hinduistickému nacionalismu*. 30.11.2004.
[online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://www.prayer.cz/indie/indie_0068.php
- [24] HORA, Ladislav. *Problematika tzv. alternativní religiozity a jejího podílu na formování životní orientace mládeže*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-106-4

- [25] POKORNÝ, V. – BLAŽEK, R. – TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt.* 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, ISBN 80-86568-07-5 (str. 86)
- [26] <http://www.joga.cz/scripts/index.php?center=strilky>
- [27] *Bude se ve škole učit jóga?*, iDNES 21. 8. 2001. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A010821_175402_zahranicni_jpl&l=l
- [28] JÍROVI, Jaroslav a Irena. *Jóga versus křesťanství.* [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z <http://apostolskacirkev.cz/view.php?cislocclanku=2004040701>
- [29] např. viz. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace.* 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, ISBN 80-7239-060-0
- [30] *Ředitelka: Odcházím kvůli nedůvěře kolegů*, iDNES 12. 3. 2003. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/vytvarneum.asp?r=vytvarneum&c=A030311_201511_vytvarneum_vlk&l=1
- [31] *Stát varoval před protidrogovou kampaní*, iDNES 27. 7. 2004. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A040727_160559_domaci_mad
- [32] *Žáci z Litoměřic vzývají Satana*, iDNES 12.12.2001.[online]. [cit.2004-12-28].Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A011212_224510_domaci_was
- [33] *Spolužáci: student vyskočil kvůli sektě*, iDNES 2. 4. 2004. [online] [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.iDNES.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A040402_103246_domaci_jan_&t=A040402_103246_domaci_jan&r=domaci
- [34] *Jehovisté vyučují na školách*, iDNES 26. 2. 2003. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.iDNES.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A030225_215723_domaci_JaK&t=A030225_215723_domaci_JaK&r2=domaci
- [35] *Jehovisté transfúzi krve neodmítají, dávají přednost jiné léčbě*, iDNES 1.9.2000. [online]. [cit.2004-12-28]. Dostupný z http://revue.idnes.cz/lidicky.asp?r=lidicky&c=A000901105228lidicky_jup

- [36] *Ústavní soud: Zdraví dítěte je důležitější než rodinné vazby*, iDNES 9. 9. 2004. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zakony.idnes.cz/zak_tema.asp?r=zak_tema&c=A040909_150300_zak_tema_3907
- [37] *Otec hledá zmizelé děti*, iDNES 10. 1. 2002. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.iDNES.cz/praha.asp?r=praha&c=A020110_084831_praha_krimi_ton&l=l&t=A020110_084831_praha_krimi_ton&r2=praha
- [38] *Rodiče otrávil sebe i dvě děti*, iDNES 10. 4. 2003. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.iDNES.cz/krimi.asp?r=krimi&c=A030410_144352_krimi_ton&l=l&t=A030410_144352_krimi_ton&r2=krimi
- [39] *Psycholog: mladík neunesl realitu*, iDNES 6. 3. 2003. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.iDNES.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A030306_161331_domaci_jan&t=A030306_161331_domaci_jan&r2=domaci
- [40] *Člen sekty tiskl leták na diagnózu pacientů*, iDNES 26. 11. 2003. [online]. [cit. 2004-12-28]. Dostupný z http://zpravy.iDNES.cz/krimi.asp?r=krimi&c=A031126_163207_krimi_lkr
- [41] HASSAN, Steven. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství T. Janečka, 1994. ISBN 80-85880-03-2 (str. 78)
- [42] PORTERFIELDOVÁ, K. M. *O sektách*. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-233-2 (str. 69 – 80)
- [43] POKORNÝ, V. – BLAŽEK, R. – TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002. ISBN 80-86568-07-5
- [44] PORTERFIELDOVÁ, K.M. *O sektách*. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-233-2 (str. 136)
- [45] HOLM, N.G. *Úvod do psychologie náboženství*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-217-3 (str. 136)
- [46] *Encyklopedie Diderot*. 7. díl. 2. vyd. Praha: Diderot, 2002. ISBN 80-86613-00-3 (str. 243)

- [47] KOHOUTEK, Rudolf. *Sociální psychologie*. Brno: IMS, 2004. (str. 6)
- [48] LORENZ, Konrad. *Osm smrtelných hříchů*. 2. vyd. Praha: Academia, 2000. 94 s.
ISBN 80-200-0842-X
- [49] Český statistický úřad. [online]. [cit. 2004-12-31]. Dostupný z
<http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/o/4110-03--zavery>
- [50] VÍZDAL, František. *Základy psychologie I*. Brno: IMS, 2002. (str. 16)
- [51] POKORNÝ, V. – TELCOVÁ, J. – TOMKO, A. *Prevence sociálně patologických jevů*. 3. vyd.
Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. ISBN 80-86568-04-0 (str. 22)
- [52] *Francie zakázala muslimkám šátky*, iDNES 10.2.2004 [online] [cit. 2004-12-28]. Dostupný z
http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A040210_162222_zahranicni_jan&t=A040210_162222_zahranicni_jan&r2=zahranicni
- [53] Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů. [online]. [cit. 2004-12-31].
Dostupný z <http://www.sekty.cz>, [http:// www.dingir.cz](http://www.dingir.cz)
- [54] Ústav psychologického poradenství a diagnostiky. [online]. [cit. 2004-12-31].
Dostupný z [http:// www.uppd.cz](http://www.uppd.cz)
- [55] KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-551-2
(str. 77)